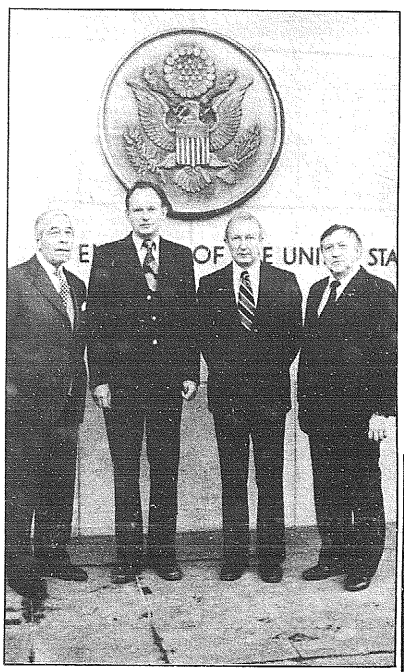
Reino Sepp.
Högholmsgränd. 31.
12 16

EESTI PÄEVALEHT
ESTNISKA DAGBLADET
KOLMAPÄEVAL, 24. novembril 1976 Nr. 88 (4178)

Ameeriklaste komisjon ja baltlased

Balti Koostöö Komisjoni esindajad kohtusid kesknädalal, 17. novembril USA suursaatkonnas Stockholmis USA Kongressi mõlema koja poolt hiljuti loodud Commission on Security and Cooperation in Europe delegatsiooniga.

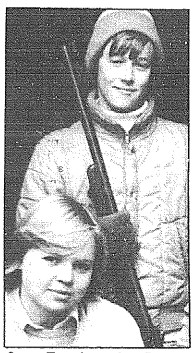

Balti delegatsioon USA saatkonna ees Stockholmis. Vasakult Ants Kippar, Valentinas Vilkenas, Karl Laantee ja Imants Freimanis. (Foto Fricis Forstmanis).

Sellesse komisjoni kuuluvad neli liiget nii Senatist kui ka Esindajatekojast ning esindajad välis-, kaitse- ja kaubandusministeeriumidest. Komisjoni ülesandeks on uurida ja koguda materjali Euroopa Julgeoleku ja Koostöö Konverentsi lõppdokumendi (Final Act) elluviimise kohta sellele allakirjutanud riikides, eriti silmas pidades inimõiguste osa. Praegu viibib selle komisjoni delegatsioon Euroopas, külastades mitmeid riike. Nõukogude Liit keeldus komisjoni vastu võtmast.

Rootsis viibisid mainitud USA komisjonist poolteist päeva selle kaasesimees Esindajatekoja liige Dante Fascell Floridast, komisjoni staabiülem ja peanõunik R. Spencer Oliver ning kaks komisjoni ametnikku. Balti rahvaid esindasid tunniajalisel kokkusaamisel delegatsiooniga Rootsi Eestlaste Esinduse välis- ja kodumaa küsimuste komisjoni esimees Karl Laantee, sama komisjoni abiesimees Ants Kippar, Ülemaailmse Läti Liidu abiesimees Imants Freimanis ja

Järg lk. 7

Ivo Tarning ja Leena Aaltonen

Tublid laskurid

Södertälje Eesti Laskespordi Klubi korraldas oma Metsalaskerajal traditsioonilised võistlused väikesekaliibrilisest vintpüssist ja püstolist laskmises, kus selgusid käesoleva aasta meistrid nii noorte kui vanade osas.

Hilissügisesed ilmad ei ole just kõige sõbralikumad, kuid lõkketuli on soojendamas ja võistluspinevus peategurina aitab kaasa hea sportliku tulemuse saavutamiseks. Noored laskjad lamades asendist 25 lasku viielasulistes seeriates. Edasijõudnute osas lamades käelt lastes tuli tütarlaste meistriks Anne-Liis Raud 230 silmaga, järgnesid Eva Raud 212 ja Lena toman 188 silmaga.

Poiste klassis jäi meistriks endiselt Tomas Toman 217 silmaga ja teiseks Georg Metsalo 214 silmaga. Algajate klassis, kes laskjad lamades teelt, tulid võitjateks Leena Aaltonen 222 ja Ivo Tarning 215. On huvitav nentida, et mõlemas klassis nii edasijõudnute kui ka algajate osas esimesele kohale tulnute ta-

Järg lk. 7

Tomas Toman

Anne-Liis Raud

Eestist USA-sse:

Rohkesti nn. tõendeid sõjaroimade kohta...

Kanada eesti leht "Meie Elu" teatab New Yorgist, et Tallinnast on saabunud USA-sse sadu lehekülgi "tõendusmaterjali" eestlaste kohta, keda süüdistatakse sõjaroimades. Nende tõlkimiseks on immigratsiooni amet rakendanud eestlasi.

Punaste kohtute protokollid ja juurdluste ülekuulamismaterjalid, millede allkirjad on antud sageli surve all, on seoses juba mõnda aega kestva "sõjakurjategijate" jahiga USA-s.

Immigratsiooniasutuste kaudu toimub süüdistuste selgitamine Baltimaadest ja mujalt pärinevate isikute vastu juutide, mustlaste ja venelaste tapmises.

Ameerika lehtede andmeil on praegu juurdlemisel kokku 78 isiku vastu sihitud süüdistused. Immigratsiooni ja naturalisee-

rimise asutuse peavolinik koos kolme advokaadist ametnikuga sooritasid selleks lennu Iisraeli, et seal kuulata üle kahekümne N. Venest sinna asunud tunnistaja, kes seletavad, et nad võivad tõendada juutide mõrvamisi ja peksmisi vastavate isikute poolt, samuti on toodud juutidest tunnistajaid samas asjas sealt USA-sse.

Sliani on avaldatud pressis ainult mõne isiku nimed.

Nende hulgas eestlane Karl

Järg lk. 7

Mardihaneõhtu Göteborgis

Göteborgi Eesti Maja Klubi korraldas pühapäeval, 7. nov. mardihane-õhtu, millest võeti elavalt osa. Kavas oli ka peokohane sõnavõtt: August Murro vestles mardipäeva kommetest kodumaal. Pärast hane söömist joodi kohvi ja lõõdi tantsu.

Pildil Eesti Maja Klubi juhatus ja perenaised. Esireas vasakult Helmi Ojaveski, Erika Kaing, Liili Parkali, Elsa Kuhi, Villem Randmaa ja Linda Madisson. Teises reas Juhan Pahk, Roland Stahl, Viitri Oluper, Jaan Järv ja August Murro. (Foto Kopler).

Tallinnast Kanadasse

Nagu EPL kirjasaatja Torontos kuuleb, saabub novembri keskpaigu Kanadasse grupp kultuuritegelasi Eestist, nende seas nimekaid lauljaid, kes plaanide kohaselt esinevat kontserdiga Torontos.

Lauljatest on kaasas Estonia tenor Hendrik Krumm, bariton Tiit Kuusik ja metsosopran Lidia Järvi.

Reis toimub kultuurivahetuse lepingu alusel N. Liidu ja Kanada vahel vastava kanadapoolse organisatsiooni vahendusel.

Kaasa sõidavad veel kirjanik Enn Vetemaa, graafik Ilmar Torn, näitleja Jüri Järvet, pianist Vaike Vahi, maadlustreener Johannes Kotkas jt.

Praegu viibivad Torontos kunstiajaloolane Villem Raam ja Kirjanik Arvo Valtonen, kes on külas oma sugulastel.

Grupp, mille kosseisus seekord kuuldavasti ei ole tuntud funtsionääre, tuleb Montreali kaudu ja peatub Torontos paar päeva. (AR)

EPL Laupäeval, 20. nov.

Muutuseta

Välisvaatlejate teadete kohaselt Moskvast polevat oodata, et USA presidendivalimiste tulemus kuidagiviisi muudaks N. Liidu välispoliitikat. Nõukogude parteijuht Brezhnev on juba oktoobri lõpul seletanud, et Kreml tahtvat arendada suhteid Washingtoniga olenemata valimiste tagajärjest. Need sõnad on iseenda kooskõlas Brezhnevi avaldustega pikemas kõnes, millega ta esines nõukogude kommunistliku partei keskkomitee istungil oktoobri viimasel nädalal.

Et Brezhnev peab endiselt kinni vanast võimupoliitikast Nõukogude süsteemi kindlustamisel, ilmnes juba kõne sellest osast, milles ta käsitles sise- ja majanduspoliitikat. Ta nõudis rohkem töödistsipliini, vähe rohkem tarbekaupu, aga ühtaegu nõukogude sõjajõudude relvastustaseme edendamist. Relvastuste vähendamisest tarbekaupade huvides polnud üldse juttu, ka ei teinud Brezhnev ühtki ettepanekut sisepoliitilisteks reformideks, et vähegi leevendada ranget rezhiimi.

Lünka relvastuste külluse ja tarbekaupade vähesuse vahel tahab Brezhnev endiselt täita "kapitalistlike" läänemaade abiga, sõlmides lepinguid soovitavate kaupade, tehnoloogia ja krediitide saamiseks. Samal ajal aga püüab ta neidsamu läänemaade jalust rabada, ajades Aafrikas ja Lähis-Idas läänemaade vaenulist "revolutsioonilist" poliitikat, toetades mitmesugusel viisil kohalikke radikaalseid elemente.

Välispoliitikast kõneledes pidas nõukogude parteijuht üldiselt kinni "pingelangetamise ajastu" mõistetest. Aga hoolimata leebest kõneviisist, mida Brezhnev kasutas nii USA kui Jaapani suhtes, võis alatoonist märgata, et ta peab N. Liitu kõlkjal endastmõistetavaks vahekohtunikuks maailmapoliitilistes küsimustes. Nõnda ei tulnud ootamatult seegi, kui Brezhnev ka "kolmanda maailma" rolli nägi just Nõukogude bloki seisukohast ja seda väga selgesti.

Puudutades nn. liiduvabade riikide hiljutist konverentsi Tseiloni pealinnas Colombos andis Brezhnev mõista, nagu poleks seal tegemist olnud tõendiga sõltumatusepüüdluste kohta Aafrikas ja Aasias. Brezhnev näeb selles konverentsis hoopis tõendit, et tegemist olevat "ägeda võitlusega edumeelseste jõudude ja reaktsioonliste jõudude vahel" mõlemas maailma osas. Brezhnev lubas liiduvabadele riikidele, et nad võivad N. Liidu abile loota alati, kui nad on "progressiivsed", mis tähendab: nõukogudemeelsed.

Sellest lähtudes on ilmne, et Brezhnev näeb rahu ja pingelangetamise viise otseselt sõltuvaks N. Liidu võimsusest. Ta leiab, et isegi "imperialistid" olevat olnud sunnitud järele andma — vihje käib muidugi Vietnami kohta. Igatahes ütleb Brezhnev end olevat veendunud, et jõudude vahekord olevat muutunud "sotsialismi" kasuks ja just seepärast olevat pingelangus hakanud arenema. Aga kuidas on siis lugu paljukõneldud Helsingi-dokumendi tagajärgedega?

Brezhnevi arvates olevat N. Liit seda dokumenti täpselt täitnud — aga kellelgi pole lubatud "talitada nõukogude sotsialistliku süsteemi huvide vastaselt". Nende sõnadega püüab Brezhnev muidugi õigustada N. Liidus toimuvaid lugematuid inimõiguste rikkumisi, mis maailma avalikkusele on teatavaks saanud ja teravat hukkamõistmist leidnud.

Nõnda ei saa olla kahtlust, et nii sise- kui välispoliitiliselt on olukord N. Liidus muutuseta. Aga Brezhnevi poolt peetud kõne partei keskkomitee ees pakub tunnistust mitte ainult konservatismist. Pigem leidis kõnes kinnitamist katse, Nõukogude impeeriumi raskeid sisemisi probleeme lahendada käreda esinemisega välisasjades, ajades dünaamilist välispoliitikat. Aga see peidab eneses muidugi jatkuvaid konfliktivõimalusi rahvusvahelises elus.

A. K.

Sisserändajad saavad arstide nimekirja

Inimestel, kelle emakeeleks pole rootsi keel, on tihti raskusi arsti juures käimise puhul. Tõlgi kaasasolek aitab pisut. Aga kui isiklik kontakt moodustub arstiabi tähtsaima osa — psühhilise ja psühhosomaatiliste raskuste puhul — on vajalik, et patsient ja arst räägiksid sama keelt.

Olukorra parandamiseks korraldas Socialstyrelsen ankeedi Rootsi arstide hulgas, et teada saada, kas arstid valdavad teisi keeli peale rootsi keele ja kas nad on nõus kaasa aitama sisserändajate ravimisele.

Ankeedi materjalide põhjal on koostatud broshüür Invandrares Läkarkontakter, kus arstid on esindatud läänide viisi koos oma erialaga ja keeleoskustega. Vajaduse korral võidakse patsiente saata ka ühest läänist teise.

Broshüür saadeti juunis jaoskonnaarstidele, kommuunidele ja landstingidele, selle kasutamisala uuritakse praegu. Broshüüri saab tellida raamatukauplusse kaudu või otse aadressilt: Liber distribution, 162 89 Vällingby. Hind on 17 krooni + saatekulud.

Broshüüri kavatsetakse välja anda kord aastas, et see oleks aktuaalne.

Felix Oinas, professor USA-s, võttis Kanadas osa Hamiltoni McMasteri ülikooli teaduslikust konverentsist, mis käsitles N. Liidu vähemusrahvuste kultuuriküsimusi.

Kalju Tori valiti Toronto Eesti Võitlejate Ühingu uueks esimeheks omal soovil lahkunud kauaaegse esimehe Manivald Randla asemele.

Marianne ja Heino Elmessaarel sündis Stockholmis tütar.

EESTI PÄEVALEHT
Estniska Dagbladet
Peatoimetaja Juhan Kokla
Vastutav väljaandja (ansv. utg.) Arvi Moor
Toimetus ja talitus: EESTI MAJAS Stockholmis: Wallingatan 32, I tr. Postiaadress: Box 667 101 29 Stockholm 1 Telefon 21 84 46
Toimetaja Eskilstunas Jüri Aus Aadr. Eesti Päevaleht, Box 130, 631 02 Eskilstuna, tel. 016/14 77 72
Tellimispostgiro nr. 15 67 70-0
Kuulutusarvete postgiro 60 59 00-0.
Eesti Päevaleht Förlags AB, Stockholm
Tellimishinnad:
Aasta ..... kr. 215:–
Termin (4 kuud) ... kr. 75:–
Kuu ..... kr. 21:–
Väljaandja EESTI PÄEVALEHT FÖRLAGS AB
Trükkija: Eskilstuna-Kuriren Tryckeri AB Esk., tuna 1976

Vastukaja

USA KONGRESS on saatnud Euroopasse komisjoni, kes peab järele uurima, kuidas on lugu Helsingi konverentsi resolutsiooni täitmisega. Komisjon och oma ülesannet täitnud hoolikalt, aga poolikult. See ei pääse nimelt läbi nende pulkade ja plekitahvlite, mis omaaegsest kuulsast raudeesriidest ikka veel alles on. Mõnes kohas, nagu näiteks Berliinis, on see aukudega raudeesriie efektiivsemgi kui vana, sest sellele on lisatud igasugu automaatseid miine ja kuulipildujaid.

Loomulikult ei taha USA lugupeetud senaatorid ja rahvasaadikud sattuda miini otsa või kuljuneda kuulipilduja märklauaks — kuigi need riistad on üles seatud pemiselt teises suunas toimuva liiklemise pidurdamiseks. Senaatorid ja rahvasaadikud jäävad lähnde ja kui nende käest küsitakse, kuidas on lood Helsingi konverentsi otsustega täitmisega, vastavad nad tõetruult ülgade kehitamisega: — No comments! Don't know!

Ja nende raport läheb teiste taoliste juurde — arhiivi.

ARU SAADA tuleb muidugi ka venelastest, kes ameerika nuhkijaid sisse ei lase ja selle ka oma suurtele sõpradele Poolas, Ungaris jne ära keelavad. Niisugused nuhkijad võivad ennast kergesti hakata segama N. Liidu siseasjadesse nagu tsensuur, väljasõidu keeld, politiilliste vahuhaiguste ravi jne. See muidugi ei sobi, sest nõukogudelik kord ju teatavasti niisugustel siseasjadel (+muidugi KGB) baseerubki. Venelased lihtsalt tõlgendavad Helsingi konverentsi, deklaratsiooni mis on vähemalt samal viisil mitmet moodi tõlgendatav kui näiteks Plibel või Hamlet. Ja kõigil tõlgendajatl on õigus.

Nõukogude Liidus on aga seesugune komme, et seal ilmuvad kirjatükid peavad olema tõlgendatavad vaid ühel viisil ja kombel. Ja selleks annab juhtnöörid partei.

Niisiis ei saa Helsingi konverentsi reeglite järgi (ida tõlgenduses) kontrollida nende reeglite täitmist (lääne tõlgenduses). Genlaalsed mehed, kes seesuguse perpetum mobile välja mõtlesid! Aga seal olid ju ka kogu maailma targeimad poliitilised pead koos.

Või kahtleb keegi selles?

MILJÖÖHOOLDAMINE on viimasel ajal ka idas maad võtnud. Ja nagu tavaliselt, on ka selles asjas ida läänest ees. Seal toimub materiaalse miljööhoolduse kõrval ka vaimne.

Selle aktsiooni piirides on Ida-Saksamaal välja saadetud (või keelatud sinna tagasi tulemast) 23 aasta eest läänest itta siirdunud protestilaulja Wolf Biermann.Kuigi mees ennast peab kommunistiks, on selge, et ta on läänest kaasa toonud kapitalistliku igandi viirused — ja viiruste vastu ju midagi ei aita. Mürgitavad ainult ühiskonda — miljöö puhtaks ja protestija välja!

Sama Biermann olevat mõned aastad Ulbrichti ajal tagasi seletanud, et Berliini müür olevat hädavajalik. Miks?

— Kui müür maha kistakse, ei jää siia peale Ülbrichti ja minu kedagi järele, öelnud biermann.

Moskvas on ka toimunud; sellealalist miljööhooldamist. Seal on vaimuhaiglast toimetatud minema kohalik protestilaulja Pjotr Startshik, kes on — kole mõelda! — korraldanud eravüisilisi lauludõhtuid ja esitanud seal kriitilisi laule. On võimalik, et ta katsus oma tegevust jätkata ka vaimuhaiglas. Ja halva vaimse balansiga inimesed on ju kõibile niisugusele väga vastuvõtlikud. Välja!

Mida olevat kommenteerinud üks niisugune nõukogude dissident ehk teisitimõtleja:

— Mis vahe on DDR-i (Ida-Saksamaa) riigi ja Moskva hullumaja vahel?? — DDR on tohutult palju suuren . . .

JAAN TÕNISSON olevat omal ajal abitoimetajatele öelnud:

— Kui teil on seal mõni niisugune uudis, pange see lehte ja siis pange sinna lõppu kolm tärni ja nende tärnide alla lisage, mis sellest asjast meie vaatekohalt on arvata.

Väga terve ajakirjanduslik mõtlemine! Uudised ja kommentaarid lahus hoida! Seda kasutavad anglosaksid veel tänapäeval. Aga meie tõmbruses näeb tihti, et need "kolm tärni"2 on ära kadunud ja uudised kommentaaridega kokku keedetud supiks, mis sugugi ei kõlba. Raadios ja TV-s samuti — kal seal pole tihti tärne märgata. Sedamoodi on väga lihtne panna lugejaid-vaatajaid mõtlema ja arvama täpselt nii, nagu teeb seda reporter.

Mida ju tihti ongi vaja saavutada.

DISKUSSIOON on kasulik ja hädavajalik vabas maailmas. Nii nagu supp on kasulik toit — kui see pole keedetud kirvest, nagu rahvajutt räägib.

TV-s on niisugune kirvesupp tihti kasutamisel: tehakse nn. TV-näidend, mis pole ei reportaazh ega vaba looming, vaid midagi selle vahelist, ja hakatakse hiljem selle nn. näidendi pähjal probleeme arutama. Kusjuures nn. näidendi tegija on juba ette probleemid ära lahendanud, jääb üle ainult kommenteerida.

Kui võtaks mõne vanema tetriloo ja diskuteeriks . . . Näiteks Othello, mis on ju täiesti rassidiskrimineeriv lugu. Sest kuidas võib neeger armukadedusves valge naise ära tappa? shakespeare kui feodaalse korra ajal üles kasvanud autor on lasknud enda ideoloogilisele eksiteele viia.

Faust on juba parem lugu. See näitab, kuidas kodanlikust filosoofiast ja elumugavustest tüdinenud teadlane läheb niiöelda hippiks ja hakkab mööda maailma rändama ning tött otsima, kaasas ideoloog Mefisto, kes mõnes kohas tuletab oma tetraava kriitilise pilguga Jan Myrdali meelde. Lõpu on Goethe, kes ju oli feodaalse võrsti salanõunik, muidugi miljöömõju tõttu ära rikkunud, aga algatus on hea.

HARIDUSMINISTRIGA ei ole kooliõpetajad rahul. Haridusminister, daam pealegi (kui üheõigusluse ajastul tohib niisugust diskrimineerivat tiitlit kasutada) maniteb õpetajaid kannatlikkusele. Et tähenda midagi, kui õpetajat sõimatakse ühel või teisel viisil — selle kaudu õpib noorsugu ühiskondlikku suhtlemise terminoloogiat (lisaks võiks ju veel soovitada rootsi TV-näidendeid). Õpilane võib kompeksi saada, kui ta ei saa välja öelda mis ta mõtleb.

Muidugi on kooliseadusesse kogemata jäänud punktid, et õpilane peab näitama lugupidamist ja sõnakuulelikkust õpetaja vastu — aga see on ju vähemalt sama reaktsionäärne kui kurikuulus "lag och ordning".

Sellele lisaks kupuvad õpetajad nõudma, et õpilased midagi peaksid teadma. See on liigne ja suurendab õpilaste loomulikku vastumeelsust kooli vastu. Teatavasti ei põhine ühiskond teadmistel, vaid vastastikustel suhetel (see, et õpilane vaevub õpetajale öelema "jävia satkäring", näitab igal juhul, et õpilasel on teatud huvi õpetaja vastu ja huvusid tuleb soodustada).

Moodne kool peab põhjenema õpilase vabadusel, ütles juba kadunud Rabelais. Tema Garguatua, kes tegi mis tahtis, oleks ju tänapäeval otse ideaalõpilane . . .

TIMMUKURU

15 pastorit matsid oma kolleegi

TORONTO (EPL) — Kõige vanema Kanadas asunud eesti kirikuõpetaja Bruno Ederma leinatalitusest Vana Andrese kirikus Torontos võisid osa 15 ametivenda ja suur rahvahulk, kuna kadunu oli eriti populaarne vanema sugupõlve hulgas kui kauaaegne pensionäridekodu idee kandja ja teostaja.

Teenisid piiskop Karl Raudsepp ja Ida-Kanada Sinodi president dr. Otto Reble. Matusetalituse järgmisel päeval pidasid õpetajad Taul, Nõmmik, Otto, Horch ja Pähn.

Tartus suri 19. oktoobril Ain Otto, sünd. 17. veebr. 1901

"100 aastat muuseumini"

TORONTO (VE) — Eesti Kunstide Keskus Torontos pidas omas koosolekut Stella Kersoni juhtimisel, kes tõstis üles ka eesti kunstimuuseumi hoone küsimuse, kuna kunsti osas on muuseum juba loodud ja töid kogutakse.

Kõneleja leidis, et oma hoone saamine on raskeim küsimus ja võtab 30—100 aastat kuni see teostub.

Koosolek leidis, et see on ülejõukäiv ettevõte, liiategi kus praegugi ei ole summasid kunsti ostmiseks ja tööd muuseumile laekuvad annetuste näol. Sellepipoolest peeti vajalikuks töökavasse jätta muuseumihoone projekt kunstikogu arendamise taustal.

Keskus on teostanud 19 üritust 18.000-dollarilise läbikäiguga.

Nicolin nõuab kokkuhoidu

Kahe nädala eest esitas Rootsi tööandjate ühing (SAF) oma nõudmised tulevaste palgaläbirääkimiste puhul. Selles nõuti tööjõudluse tõstmist ja tagasihoidlikkust palkade tõstmisel.

Nõudmised tekitasid tormi ametiühingutes. Rootsi valitsus teatas, et ta ei ühine nõudmistega.

SAF-i esimees Curt Nicolin esines Rootsi Grossistideühingu koosolekul ja kaitses tööandjate seisukohti, öeldes muuseas:

— Kõik teavad, et rootsi tööstust tuleb paremini kasutada kui seni. Aga kui keegi tuleb praktiliste vahendite juurde, siis tekib tunnete mäss. Viimase kuue aasta jooksul on meie väliskaubandus kasvanud 15% vähem kui maailmakaubandus, me oleme kaotanud osa oma turgudest.

Kahe viimase aasta jooksul pole produktiivsus tõusnud. 60-ndatel aastatel kasvas se 7% aastas. SAmal ajal valitses meil väike töötus ja kõrge tarbimine. Reaalne tarbimine on kasvanud 11% võrra. See tekitab loomulikult tasakaalulutust majanduses, mis on kaetud osalt välislaenuga.

Rootsi tööstuse maht on kahanenud. Rootsi kaupade liiga kõrges hinnad on üheks põhjuseks. Aga kaasa võivad mängida ka pikad haiguse tõttu töölt äraolemised ja üleminek tükitöölt kuupalgale.

Rootsi majanduse struktuur muutub järgmiste aastate jooksul. Rida tööstusi tuleb likvideerida, teised peavad võtma kasutamisele vabaneva tööjõu.

Töövõtjate osas on palgatõstmiste maht suurelt osalt ära kasutatud — kui me ei taha jätkata välislaenudega. Me peame leppima praeguse standardiga ja teostama kokkuhoidu. Muud teed pole Rootsi majanduse olukorra parandamiseks.

Mis juhtus

USA KONTROLLIB EUROOPA JULGEOLEKUT

USA kongress on saatnud Euroopasse komisjoni, kes peab uurima arengut Euroopas 15 kuud pärast Helsingi julgeolekukonverentsi. Komisjoni liikmed soovisid külastada ka IDA-Euroopat, kuid ei saanud N. Liidult ega tema satelliitidelt sissepääsuviisumit. Komisjon hangib materjali, mis esitatakse Belgradi konverentsile suvel.

Komisjoni esimees DAnte Fascell on praegu Stockholmis ja rõhutab, et inimõiguste probleem on esimest korda muutunud rahvusvaheliseks küsimuseks. Osa sellest, mis pärast Helsingi konverentsi on toimunud, saab mõõta statistiliselt, osa mitte. USA tahab muuhulgas teada saada, kuidas Euroopa vaatleb seda probleemi. Küsimused, mis esitatakse, puudutavad muuhulgas perekondade ühendamist ja majandusliikku koostöödidaga.

VENE RAADIOSIGNAALID SEGAVAD ÜHENDUSI

Taani ja Norra on protesteerinud N. Liidus, ja Rootsi kavatseb seda teha, tugevate raadiosignaalide vastu, mis vitmasel ajal segavad raadio-ühendusi laevadega ja välissaatkondadega. Raskusi on tekkinud ka raadioamatööridel.

Tugev vene saatja asub kuskil Ukrainas või Valge-Venemaal ja selle saadete põhjus ning siht on teadmata.

PROTEST POOLA POLITSEI VASTU

Poola tööliste kaitsekomitee nõudis Poola parlamendilt, et see organiseeriks komisjoni, kes uuriks kaebusi, mis on tõstetud Poola politsei brutaalsuse ja piinamise vastu. Eriti brutaalne oli politsei seoses tööliste rahutustega, mis tekkisid tciduainete hindade tõstmise puhul.

Komitee nõuab ka, et kontrollitaks tööliste massilist valiandamist ja teisi surveabinõusid, mis järgnesid rahutustele.

ÕPETAJATE PROTEST

Stockholmi põhikooli õpetajad protesteerivad haridusminister Britt Mogärdi väljenduste vastu ühes ajaleheintervjuus. Britt Mogärd ütles muuhulgas: — Õpetajad ei tohi vihastuda, kui neid kutsutakse "kuradi vanamoorideks" (järvla satkäring).

Peale selle süüdistas haridusminister õpetajaid "hullumeelses teadmistejanuu" ja ühiskonde "teadmistehüsteerias". Protesteerijate järgi peab kool kasvatama sallivust ja kaasinimeste respekteerimist.

PROTESTILAULJA IDAST VÄLJA!

Ida-Saksamaa võimud ei anna enam tagasituleku luba Lääne-Saksamaal ringreisil viibivale protestilauljale Wolf Biermannile, kuna ta oma esinemistest teravalt on arvustanud Ida-Saksamaa rezhiimi. Ta kaotab ka oma kodakondsuse. Biermann kolis 1953 vahatahtlikult Lääne-Saksamaalt Ida-Berliini.

Eksamid

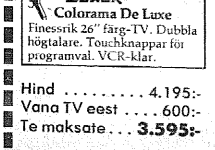
Toronto ülikooli kaubandus ja finantskursuse lõpetas Bachelor of Commerce kraadiga Lea Mai Kõiv.

Toronto Yorki ülikooli lõpetas BA kraadiga psühholoogia alal Riina Joala-Leibycz.

Toronto ülikooli arhitektuuriosakonna lõpetas BA kraadiga Linda Käbi Lokk.

Kunsti alal lõpetas BA kraadiga Toronto ülikooli Reet Lindau.

Teile kes kavatsete
Osta värvi-TV aparaati

Colorama De Luxe
Finessrik 26" färg-TV. Dubbla högtalare. Touchknappar för programval. VCR-klar.

Ing. Karl Grau, ettevõtte eestlasost omanik.

Hind 4.195:-
Vana TV eest 600:-
Te maksate ... 3.595:-

Usaldusväärne rootsi kvaliteet

normalms radio & elvaruhus ab

TELEVISIOON, RAADIO, STEREO
MAJAPIDAMISMASINAD
Svandammsplan 2, Hägersten. Tel. 45 13 00

Betti Alveri sünnipäevaks

Ei saa ega taha mõtelda, et Betti Alver on seitsekümmend aastat vana. See otsija ja trotsija peab olema ja on muutumatult noor.

Betti Alver tuli eesti kirjandusse "Looduse" kirjastuselt 2. auhinna saanud romaaniga "Tuulearmuke" (1927), mille oli kirjutanud juba gümnaasiumiõpilasena. Romaani kangelane, konservatooriumiõpilane Lea Ring, arendab end uhke iseseisvuse suunas, põlastab kõike väikekodanlikku. Ka jutustuses "Invaliidid" (1930) väldatakse tavalisi elunorme. Proosapoeemis "Viletsuse komöödia" (1935) kujutab Alver inimeses peitvaid teravaid ja tugevaid vastuolusid.

Siitpeale loobus Alver puhtproosast, aga jutustav element elab edasi tema poeemides ja balladides. Proosaloomingu kõrval ja varjus peab olema kujunenud tema luuleanne, sest juba esimese kogu "Tolm ja tuli" (1936) astub ta lugejate kõpse ja väga nauditava sõnakunstnikuna.

Betti Alverist viib otsetee tagasi Kristian Jaak Petersonini. Kõrgeväärtusliku luule lugemine oli neile mõlemale avaldanud ülitugevat, võiks ütelda ekstaatilist mõju, oli nad välja tõstnud, vabastanud argielu-olukorrast, oli neile näidanud vaimu suveräänsust ja piiramatut vabadust. Noor Peterson kirjutas ülevaid oode inimese vaimule, kelle päriskodu on Jumala juures, vaimsele loomingule, luulele.

Luuletuskogus "Tolm ja tuli" on ülekaal intellektuaalsel luulel, mille vaimne kirg ja kiirgus samleb ehtseima tundeluule omaga. Vaim on nagu midagi väljaspool, omaette, kõrgemal seisvat, mis juhib ja suunab luuletajat, viib ta "enesest mööda". "Ning sa põgened võõrsile kodusest perest/ ega pöördu säält tagasi kunagi." — "Mööda mandreist ja tundmatust arhipelaagist/ viib sind valguse-vaimude kannul su aer." — "Jääb minevik maha kui tuhast kett,/ me vajame priiust ja puhast vett!" Kõige selgemini ja teravamalt on see hoiak kokku võetud sonetis "Vabaduse deemon" ja usutunnistuslikus luuletuses "Suurest haardest" (ilmus a. 1939 "Loomingus"). See heroiline vabaduse ja avaruse ihu on vahest eriti mõistetav vaikses ja vaimses Tartus, mille ülikoollilmnailikku rahu Suits on kirjeldanud ("Tartu rahu") ja mille väikestes lihtsates elu avaldustes Sang on liikunud ("Emajõe unisel veerel" jt.).

Elutunnetuse dualism, kahesus, võib tekitada sisekonflikte. "Kaheks külmaks, kurjusest kaameks öeks/ minu süda ja mõte loodi./ Mida põlgas üks, pidas teine tõeks,/ tõusis üks, jäi teine voodi." Aga need omavahel vihaselt võitlevad öed alistuvad vaikselt ja alandlikult muusa teenimisele. Suur osa "Tolmu ja tule" luuletustest kõneleb kunsti palvelemisest. Inspiratsioon vaimseks loominguks on vapustav ime. Luules peavad ühinema vaim ja hing, mõistus ja süda, abstraktne ja konkreetne. "See-pärast otsi kõikjal sildu,/ mis eluga seoks surnud aine."

Sisuline dualism nõuab kontrastide tarvitamist. Neid väljendavad mõisted, metafoorid ja võrdlused on tugevad ja efektsed, Gallitit meenutavate äärmuste ja liialdustega. "Käes kannel ja askeedi piits, nii tahaksid, mis huilus! —/ sa paastuda kui karm

Betti Alver, sündinud 23. novembril 1906.

noviits ja süüa kui Lukullus." — "Üks on kindel: mõttele, mis vaene,/ paradiiski tundub kehv ning paene,/ vabad vaimud igatahes/ pärleid leiavad ka viimses pahes." Vanade müütide fantaasia, eksootiliste maade, keskaja, renessanssi kujutluspildid, vihjad kirjandusele, kunstile, ajaloole äratavad huvitavaid, erakordseid kujutlusi ja assotsiatsioone.

Betti Alver ülatas ja vaimustas algusest peale otse klassikalise vormivirtuoosilikkusega. Tema värsside selgust ja ehedust on võrreldud metalli ja kristalliga. Ometi on nad seejuures lihtsad ja nagu paratamatud. Ühes luuletuses ("Talv", 1939) ütleb ta lumehelbe ehitust vaadeldes: "Ning laadis, kuidas liitub kant ja kant,/ võib igavesi peitiliöökе tunda—: see väike helbeke on, kindlaim pant,/ et meister valvab."

Sedasama võib ütelda tema enese luuleloomingu kohta.

Pärast "Tolmu ja tule" ilmumist, ajavahemikus 1937—1940, avaldas Betti Alver luuletusi kirjandusajakirjades "Looming" ja "Ammukaar". Enamik luuletusi et erine "Tolmu ja tule" üldlaadist ei sisu ega stiili poolest. Uue liigina on juurde tulnud rida lühiballaade.

Aastast 1940 on Betti Alveri luule muutunud. Vaba vaimu uhke lend ja trots on asendunud melanhoolia ja nõutusega. Kõrgustes kõndija leiab end sügisesel või talvisel lausmaal, öös ja hämaruses. Eksootilistе kujutluste asemel ümbritseb teda tõelisus. Luuletuste pealkirju: "Udus", "Öölaul", "Hirm", "Matus", "Maru". Võrdle varasemate pealkirjadega: "Ekstaas", "Vabaduse deemon", "Ime", "Kunstile", "Meistrile", "Doom", "Kunsti sünd", "Titaanid". Senise vaimukõrguse kõrvale on tulnud suur tundesügavus ja inimlik soojus, mille kauneim näide on luuletus "Süda".

Veelgi suurem muutus avaldab selles, et intellektuaalne ja individualistlik Alver on saanud rahvalikuks. Alveri loomingus on puudunud patriootiline luule. Võib vist tuua ainult ühe näite, kus ta vihjab oma eestlusele. "Tolmu ja tule" ühes luuletuses ("Tuhapäeval") on stroof: "Tühjad ja kobavad köned./ Aga kas meistki kord mõned/ aegade kaalul ei vae?/ Paljud küll jäljetult kaovad,/ teised ehk marmoriks taovad/ Eestimaa koreda pae." Nii küsis ka noor Kristian Jaak Peterson luuletuses "Kuu": "Kas siis selle maa keel/ laulutulles ei või/ taevani tõustes üles/ igavikku endale otsida?" Maad ja rahvast ähvardav ja varsti tabav õnnetus on toonud Alveri (nii nagu Underi) oma rahva lähedale. Luuletuses "Mu juurde voogas" (kogus "Tähetunud", 1966) seisab: "Kui armastada sind — siis kunas, kunas, kui mitte nüüd?" Sünnivad luuletused "Laul pojast", "Vabadik", "Karjane", "Mina ise", "Rätsep Mure", "Kerjus" ja suurejooneline ning võimas poeem "Leib". Ta lohutab nutvat ja kõrgusesse viimist nõudvat muusat: "Eestimaa lammaste karedast villast/ varsti saad mõnusa kasuka selga." Luuletusi ilmub kuni aastani 1943. "Loomingus" ja "Ammukaares".

Aastast 1944 kuni aastani 1966 Betti Alver vaikis luuletajana. A. 1966 ilmunud luuletuskogus "Tähetund" kohtame rea varasemaid luuletusi — "Tolmust ja tulest" väljajäetuid, osa seal ja hiljem ilmunuist. Siin on pilte luuletaja lapsepõlvest ja tolleaegsest elust-olust. Mõned luuletused lähevad oma valusa elutunnetusega lugejale eriti ligi. Nende motoks võiks võtta mõned värsid "Tulelsulust": "Üks tulekübe on mu põu,/ üks kübe kaduviks,/ üks kübe, mida kiigutab/ hell ema —/ inimlikkus!".

A. 1971 ilmub uus kogu "Eluhelbed". Siingi on osa luuletusi varem avaldatud. Luuletuses "Tuulelapsed" õhutab luuletaja oma tuba täitvaid tuulelapsi läbi lendama kõik mandrid, kuni nad leiavad kivisel rünkal kivisel laual kivise raamatu, mille nimetus kumab kaugele kumeral kaanel: DR GIGANTIBUS. "Seda raamatut uurige teie, mu sõbrad, kui mina ei saa —/ seal olevat hiiglaste hulgas ka üks peatükk/ ESTONIA."

Ainestiku konkreetsemaks ja rahvalikumaks muutumisest oli juttu. "Eluhelvetes" see suund jätkub ja laieneb. Eriti äratavad tähelepanu muutused vormis, s.t. värsitehnikas, stiilis, sõnavalikus. Varasema värsiehituse ranguse asemel näeme mõnesugust ebareeglipärasust, vabalt vaheldуvaid värsi- ja strofiliike. Ka stiilist, eriti sõnavalikust nähtub, et Alver katsetab pidevalt kõigega, mida sõnakunst pakub mõtte väljendamiseks või varjamiseks, mahlakuse, meeleolude ja hinnangute esilesaamiseks. Uus rahvapäraselt loppsakas sõnavara näitab allikatena rahvaluulet, murdeid, kõnekeelt, maarahva tarbesõnu ja pildipuruki, aga ka isiklikku keelteloomingut. Aiveri luules on alati ilmnenud siiras mängurõõm (eriti märgatav poeemides ja ballaadides), mida Ristikivi ühes artiklis on pidanud kirjanduselе ja üldse kunstile kõige olulisemaks. Ei maksa arvata, et muutunud luulelaadi taga on vähem läbikaaluud valikut kui varasemas intellektuaalses luules. Betti Alveri kunstiline valvsus on jäänud samaks kui maalijal lõvipuuris.

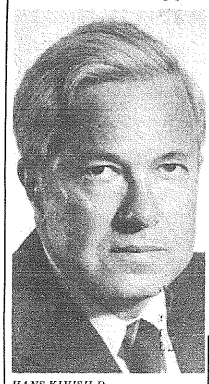
Poeem "Lugu valgest varesest", mis ilmus juba a. 1931, oli vahelüliks proosa ja luule vahel. Teos võeti väga soojalt vastu, teiste hulgas näiteks ka Vilde ja Suitsu pooli. Aeg-ajalt on Alver ikka jälle lühemate või pikemate värssjutustuste juurde tagasi pöördunud. Neid on nimetada "Ülla", "Pirnipuu", "Vahanukk", "Pähklikoor", "Mõrane pèegel", "Kapten Oleander", "Raudsed roopad", "Leib". Alveri vaimukad, sujuvalt voolavad, üllatustena tabava sõnastusega poeemid on parimad selles meie kirjanduses vähe esinenud liigis. Ants Oras ütleb, et Betti Alver on üks meie kõige hiilgavamaid jutustajaid, tema poeemid on "talentsust täis" ja "Mõrase peegli" iga värss "pakub otse füüsilist naudingut".

Oras ongi Betti Alveri loomingusse kõige põhjalikumalt süvenenud ja temast kõige rohkem kirjutanud. Järgnegu siin mõned tsitaadid temalt:

"Milles seisnes Alveri esikkogu suur mõjuvus? Nii sisus kui vormis, kuid poolpimedalegi nähtavat kujul esijoones vormis — selle seguses, kontrollit musikaalsuses, selle tasakaalukult, kuid kirglikult dramaatilises jõus. Aiveri tuli võistelda suurte meistritega, Suitsu ja Underiga." — "Iseseisvuse ajastu, Suitsu ja Underi ajastu lõppaastate suurim esindaja hoorematе seas, nende töö väärilne jätkaja, ning üks neid nimesid, mis meie vaimuajaloost ei kao." — "Rikkusest ja lihtsusest, elamuste kärsitusest ja vormi täiuslikust rahust moodustubki Alveri kunst oma ehtsemail hetkil." — "Nii on kirjutanud ainult vana kultuuripärandiga suured vormimeistrid." — "Võrreldav maailmakirjanduse suurte luuleklassikutega." — "On enese asetand meie luule poolest mitte vaese rahva luuletajate kõige esimesse, väga väikesesse ritta — ta on üks meie tõelisi rahvuspoeete, kelle saavutused ulatuvad üle rahvuse."

HELMI ELLER

Eesti insenerile Kanada tunnustus

HANS KIVISILD

TORONTO (ME) — Stockholmi Tehnikaülikoolis hariduse saanud tsivilinsener Hans Kivisild sai äsja Ontario inseneriedühingu tunnustusmedali, kuna ta on viimasel ajal saavutanud rahvusvahelist tähelepanu hüdraulika ja okeanograafia alale antud panusega.

Hans Kivisild on praegu Calgarys Fenco Consultants Ltd. asepresident.

Eksperdina on ta töötanud UNO ülesandel vetekontrolli projekti juures Taivanil ja oli grupijuhiks UNO toidu ja põllumajanduse organisatsiooni kunstliku kastmise uurimisel Lääne-Aafrikas.

Seoses sadamaseadmete kavandamisega on ta andnud märkimisväärse panuse jää-inseneriteaduses. Tema kogemused ja uurimused jää liikumise ja kujunemise üle jõgedes ulatuvad tagasi kakskümmend aastat, kui analüüse tehti hüdrauliste mudelitega. See oli tähtis samm edasi jää liikumise mõistmisel ja pani aluse jäähüdrodünaamikale nagu seda praegu tuntakse. "Kivisilla meetod" analüüsimisel on olnud kogu aja rakendatav ja tema uued lisandid täiendavad jää-inseneriteadust.

— — —

Tallinnas sünd 20. oktoobril Emil Agurajõuga, sünd. 2. sept. 1929 Tallinnas.

Noor usukuulutaja Vestlus Allan Lauriga

Ajalehti läbi hiljuti teade, et Stockholmi eesti nelipühi kogudus on valinud oma uueks vanemaks ja juhtosajaks Rootsis üleskasvanud Allan Lauri, kogduse senise juhi Herman lauri poja, viimase aktiivsest tegevusest tagasitõmbamisel.

Allan Laur, praegu 31-aastane, on populaarne eesti noor mitte ainult Rootsis, vaid ka teistes maades. Seda eeskätt noorte vaimuliku laulugrupi "Lauridе" kaudu. Sinna kuuluvad peale tema vend, kaks õde ja abikaasa Rael. Viimane on Kanada Vancouveri endise kodukiriku juhtustaja, mõne aasta eest surnud Wulfi lige tütar. "Lauridе" on kuulanud meeleldi ka need, kes kirikusse ei kuulu, seda eriti nende poolt välja antud heliplaatide kaudu.

Küsime Allan laurilt, kes väljaspool vaimulikku tööd on kutseline hambaarst, kuidas on juhtunud, et ta on võtnud kanda küllaltki raske koguduse juhtimise koorma sellises nooruses?

— Mul on olnud eesõigus kasvada üles perekonnas, kus elav usk Jumalasse on kõige loomulikum ehualternatiiv. Kuna isa on aastaid teeninud pastorina eesti nelipühi kogudusi, olen maast mädalast võinud kogeda, kuidas usk praktiliselt toimib nii perekonna kui koguduse elus. Kuna juba noorena omandasin isikliku usu, olen ka ise osa võtnud kogduse tööst mitmed aastad. Nüüd, kui isa soovi avaldas oma senistest ülesannetest lahkumiseks, pöördus koguduse juhatus minu poole. Minu rõõmuks jääb isa ka tulevikus koguduse juhatusse ja aktiivsesse töösse. Nii seisavad mu kõrval tublid ja kogemusterikkad kaastöölised.

— Kas see oli mingil viisil vanemate soov ja mõju?

— Kindlasti soovivad kõik usklikud vanemad, et nende lapsed omaksid isikliku usu ja tööteksid kaasa valmuikus töös. Minu tänane isiklik seisukoht ei ole siiski teoreetiliselt aktsepteerituid vanemate usu ja nende filosoofia ülevõtmine. Olin juba kõige varasemas nooruses õppimud, et usk on igaühe südamesse ja nõuab isiklikku andumist. Sellest päevast peale, kui otsustasin oma elu ja tuleviku Jumala kätte anda, kogesin, et usk muutus mulle reaalseks ja elavaks. Usk Jeesusesse ei olnud enam igav ja kuiv, vaid igapäevase rõõmu allikas. Milline üllatus see oli mulle!

— Nii et otsus tuli vaimuliku läbielamuse kaudu?

— Minu otsus pühenduda vaimulikule tööle tuli vastusena kutsele, mida kogesin seoses oma elu ühe sügavama vaimuliku läbielamisega Nimelt Püha Vaimu ristimisega. See piibliik läbielamus andis mulle vaimulikku jõudu ja igatsust meie eesti rahva hulgas töötamiseks.

— Rootsis on eesti vabakirikute tegevus olnud väga elav. See peegeldub iganädalaste kirikuteadete kaudu. Milline on teie koguduse tegevus?

— Nädala pea-jumalateenistus toimub pühapäeviti kell 11.00. Peale selle koguneme nädala sees piibli- ja palvetunnile ning kooriharjutusele. Laupäeviti korraldame tihti teistlaadi kogunemisi nii lauluõhtute näol, pensionäride kokkutulekuina või jälle õhtusi jumalateenistusi kas oma kirikus või teistes linnades. Kord kuus peame jumalateenistust Eskilstunas, mille eest vastutab meie kogudus koostöös kohapealse töojõuga. Kogudus tegutseb ka noorsoo hulgas. Nooremateле peame pühapäe-

Allan Laur

head suhted on saanud veel sügavama vaimuliku sisu. Olen isiklikult väga rõõmus selle üle ja tahan loota, et areng selles suunas jätkub.

— Ja suhted rootsi nelipühilastega, keda nimetatakse Filadelfia kirikuks?

— Kasutame ju nendele kuuluva Rörstrandi lossi ruume. See on võimalik ainult väga soojade ja vennalike suhete tõttu. Rootsi koguduse pastor Karl Erik Heinerborg võttis isiklikult osa minu koguduse vanemaks õnnistamise jumalateenistusest.

— Kuidas on siin Rootsis noortega? Kas leidub neid, kes on kiriklikud ja veendunud usklikud?

— Neid leidub, kuid nende arv peaks tunduvalt suurem olema. Minu arusaamine on, et tänapäeval on huvi noorte seas vaimulikkude tõdede suhtes suurem kui kunagi varem. Tundub, et paljud noored on tüdinenud tavalisest pinnapealsest ning materialistlikust elуvaatest ja otsivat sügavamat ning tõsisemat alternatiivi. Noorte hulgas on olukord teine. Noorte ülekaal on sageli silmapaistev.

— Olete "Lauri" grupiga palju rännanud. Kuidas elavad eesti nelipühilased ja vabakiriklased teistes maades?

— Leidub erinevusi, kuid töötingimused on kaunis sarnased.

— Tegelete ka usuliste raadiosaadetega?

— Töötame kaasa eestikeelsetes "Hea sõnumi" raadiosaadetes. Need on väga hinnatud kodumaal ja on kuuldavad ka siin Rootsis.

Lainepikkus on 31, 02 m igal teisipäeval kell 20.30 ja laupäeval kell 21.00.

— Teie eesmärk koguduse juhtimisele asudes?

— Mulle tundub, et suur osa eestlastest on aktsepteerinud ristiusu meile kultuuri juurde kuuluva tegurina. Paljudel puuduvad aga isiklikud vaimulikud elamused ja selletõttu on usk jäänud tühjaks ja omab väikese osatähtsuse. Just praktiilise eluga näidatakse, et usk Jumalasse ei anna ega tähenda midagi olulist. Oleme selle ülе võitnud vanavanemate pärandusena, mille hooldamine maksab meile aastas mõnikümmend kroonі liikmemaksu ja paar kirikusõitu. Ma olen veendunud, et elaval Jeesusel on meile palju rohkem pakkuda, kaasa arvatud eesti noored. Mu igatsuseks on, et saaksime sõnumit sellest levitada laiemalt ja et meie rahvas võiks kogeda vaimulikku reaalsust. Loodan ka, et karismaatiline liikumine võiks veel suuremal määral leida pinda meie eesti kirikutes ja noorsoo hulgas. Selle tulemuseks oleks sügavam ühtekuuluvus ja suurem lõgijõud. Elav kristlus on tõeline varandus.

Vestles: JUHAN KOKLA

SIIT ja SEALT

Arvi Rebassoo, noor eesti viiulikunstnik, muusikamagister ja New Yorgi Manhattani muusikakooli õppejõud, angazheeriti Little Rocki sümfooniaorkestrisse Arkansase osariigis. Ta on orkestri kammeransambli kontsertmeistriks.

Aleksander Massakas, Los Angelese eesti pensionäride klubi esimees ja endine diplomaat, teatas, et kiubi on võetud Los Angelese Pensionäride Ühingu liikmeks.

Eduard Kaldma, meremees New Yorgi piirkonna vedudelaevastikus, viibis Hispaanias.

Heljo Tsirk-Hauck Lääne-Saksamaalt Stuttgartist külastusreisil USA-s, kus elab ta isa dr. Hans Tsirk.

Leonore Tarem Portlandist Oregoni osariigist teostas pikema Kaug-Ida reisi peatustega mh. Jaapanis, Formoosal, Taisjne.

Raimond Kikas, kes töötab teadusliku uurijana Connecticuti ülikoolis Storrs'is oli kaasautoriks ajakirjas "Biophysical Chemistry" ilmunud teadusliikus uurimisartiklis "Volume of reaction by Archibald ultracentrifuge method (Lobster Hemocyanin)."

Anton Sildmets, Lincolnis Nebraska osariigis elunev eesti maletaja, võeti USA meeskonda kirimale-olümpial, kus mängus on maailmameistri tiitel. Ta kuulub USA kirimale ekspertide klassi.

Mall Jürmat, kirjandusteaduse magistrit, kirjanduskriitikut ja Voice of America kauaaegset kaastöölist austas Ülemaailmse Eesti Ühingu Naisklubi aktuse korraldamisega tema juubelisünnipäeval, kus tema esseedest ja kriitikst kõneles Eti Sirg ja esinesid näitlejatarid Salme Lott ja Kadi Taniloo.

Adelaides Austraalias suri 19. oktoobril Aleksander Yadal, sünd. 17. jaanuaril 1888 Tallinnas.

Sydneys Austraalias suri 24. oktoobril Konrad Hion, sünd. 9. augustil 1898.

Tiiu (n-na Harju) ja Peeter Lõhmusel Mount Prospectis Illinoisi osariigis tütar Monika-karin.

Kalju Kaldalu ja Mia Mall Maru abiellusid Chicagos.

Toomas Kmusalu abiellus Laura Jupiteriga Lakewoodis.

Helis Mildo, magister Philadelphia Franklin-Instituudi kahjuritõrje ja vee ning õhu saastamise takistamisprobleemide uurimise alal, esines ettekandega San Franciscos toimunud Teaduste informatsioonikonverentsil.

Viktor Nigol on peainseneriks USA idaranniku suure Kelloggi kontserni aatomiprojektides.

Endel Kalam viibis Bostoni ülikooli 94-mehelise sümfooniaorkestri koosseisus rahvusvahelisel orkestrite-võistlusel Berliini-pidustuste raames.

Jüri Saimre on asepresidendiks ja üheks asutajaks uuele Wilmingtoni firmale Azonic Enterprises Delaware osariigis. Uus firma tegutseb ehitamisega.

Linda Nurmet Illinoisis Mount Morrises on komponeerinud avalikele asutustele, firmadele ja usuühingutele ripplippebaneerisid. Ta esitas oma loomingut äsjasel näitusel.

Evi Einola abiellus Baltimores ja prof. Robert Zagurski. Mõlemad on kohaliku ülikooli teenistuses teadlastena.

Peeter Luik abiellus Baltimores Cindy Bakeriga.

Tiina Virkus võeti Lakewoodis vastu Monmouth Ballet Theatre balletiõpilaseks.

Leo Kiviojal ja Karin Andersonil sündis Stockholmis poeg.

Kataloonlased tantsivad Barcelona katedraali ees oma rahvuslikku tantsu — sardanat.

Kataloonlaste võitlus kultuuri vabaduse eest

Andres Küng viibib praegu Hispaanias, et jälgida muudatusi, mis seal on toimunud ja toimumas diktaator Franco surma järel. Kogu hispaania ühiskond keeb ja käärib. Mitmesuguse maailmavaatega poliitilised erakonnad nõuavad organiseerimise ja eneseavaldamise vabadust. Nende kõrval teostavad oma vabadusvõitlust ka hispaania rahvuslikud minoriteedid. Eriti ägedalt baskid.

Aga ka Kataloonia elanikud Hispaania kirdenurgas, pealinnaga barcelona, nõuavad võimalusi arendada oma rahvuslikku kultuuri ja keelt, mis erineb hispaania keelest. Kataloonia on see osa Hispaaniast, mis sajandite vältel oma asendi tõttu on olnud Hispaania eriosadest kõige tihedamas ühenduses Euroopaga ja Vahemere kultuuriga, eriti Lõuna-prantsusmaaga, millega see ka maastikuliselt sarnaneb.

Kataloonia on Hispaania osa, mis turistidele kõige enne tuttavaks sai. Nimi Costa Brava esindas ju omal ajal inimeste teadvuses peagu kogu Hispaaniat.

Väljak katedrali ees on tungil rahvast täis. Inimesed tõstavad ükstelse käsi taeva poole ja tantsivad käsikäes, tõsiste, harva naeratavate nägudega. Nad tantsivad sardanat, kataloonia rahvustantsu.

— Kui me kaotasime kodusõja, keelas Franco meil sardana tantsimise, ütleb hallipäine mees, kes müüb grammofoniplaaste sardanaviisidega pealtvaatajatele.

Teine hallipäine gentleman katsub turiste õpetada sardanat tantsima.

— See on lihtne, ütleb ta. — Samm otte ja vasakule, kõrvale, siis sama parema jalaga.

Ma katsun, aga väänan ainult jalad sõlme. Väsin tükt aja pärast ja lähen tagasi oma hotellituppa. Ma elan katedrali vastas uues Hotel Colonis. Enne sõda asus see hotell keset linna, Plaza de Catalunа ääres.

Hotelli fassaadil rippusid Lenini ja Stalini hiigelportreed. Valjuhääldajatest kõlas poliitilisi kõnesid vaheldumisi muusikaga, enamikus Internatsionaal, aga ka klassikalist muusikat.

Nüüd on katedraali juures kuulda ainult sardana-muusikat. Vanaharrad orkestris puhuvad kõigest jõust.

Sardanat tantsitakse ringtantsuna. Vahel ka kahes ringi — sisemine ja väline. Ringid ei liigu kuigi palju. Inimesed seisavad samal kohal ja tantsivad edasi-tagasi.

Tõsised näod panevad mu mõtlema. Rahvuslikud tantsud on harilikult kerged ja rõõmsad. See siin sarnaneb rohkem usulisele rituaalile.

See on võib-olla mu kujutlus, aga mulle näib, et sisemine ring surub iga kord, kui tants lõpeb, käed rusikasse. Rusikas käsi — kommunistide sümbol?

— Loomulikult on me tants tõsine, ütleb grammofoniplaatide müüja. Meil pole ju palju võimalusi ennast avaldada. Sardana on üks väheseid, mis näitab, kes me oleme. Katalaanlased!

Kataloonia koosneb neljast Hispaania provintsist kuue miljoni elanikuga. Rahvas on harva olnud vaba ja saanud ennast ise valitseda. Viimati toimus see vabariigi ja kodusõja ajal 1930-nendatel aastatel.

1932 tunnustati Baski, Galiitsia ja Kataloonia omavalitsus. Kataloonia sai oma valitsuse ja parlamendi. Kataloonia keel hakkas õitsema koolides, raamatutes ja ajalehtedes.

Kodusõja ajal oli Kataloonia iseseisev sotsialistlik vabariik. Vastupanu Francole oli siin tugevam kui mujal Hispaanias. Selle tõttu oli ka Franco kättemaks rängem.

Kataloonia keel keelati ära koolides, ajakirjanduses, raadios ja TV-s, seda ei tohtinud kasutada raamatutes, filmides ja näidendites.

Aga rahvast ja tema kultuuri on raske hävitada. Franco pidi tegema ühe järeleandmise teise järele. Juba 40-ndatel aastatel lubati tegelikult sardanat tantsida. 50-nendatel aastatel asutati esimene erakool, kus erimaksu eest õpetati kataloonia keeles. 60-nendate aastate alguses lubati kataloonia keelt kasutada raamatutes.

1962 asutati esimene kataloonia kirjastus, hakati välja andma kultuuriajakirja, jätkati lasteajakirjaga ja hiljem nädalalehtedega. Kuid alles tänavu asutati esimene kataloonlakeelne päevaleht Avui (Täna).

Avui asub teisel korrusel vanas Diputaciotänaval Barcelonas. Peatoimetaja Josep Fauli Olivella võtab vastu külalisi.

— Kuidas läheb ajalehel?

— Meie oleme rahul. Vabariigi ajal ilmus 25 kataloonia keeles ajalehte, kõik need keelati Franco poolt. Nõudmine nende ajalehtede järele oli tohutu, aga alles nüüd saame hakata seda rahuldama.

— Kataloonia keele ulatus on sama suur kui rootsi keele oma. Loomulikult on tarvidus ajalehe järgi suur. Avui jääb püsima.

Katsun ajalehte lugeda. "Libertat" on sama kui "libertad" (vabadus), see on ju selge. Aga et "dissabte" on sama asi kui "sabado" (laupäev), pole kerge ära arvata.

Kataloonlased oskavad ikka veel oma keelt, kuigi nad pole saanud koolis selles õpetust. Umbes aasta eest otsustas valitsus kataloonia keele tunnustada, (nagu baski ja galiitsia keeled) ametlikuks keeleks hispaania keele kõrval. Barcelona ülikoolis on võimalus kataloonia keelt õppida, selle eest saab punkte. Kui kuningas Juan Carlos külastas Barcelonat, alustas ta oma kõne kataloonia keeles: Kataloonlaste vabadusearmastus on legendaarne. . .

Iga päev sisaldavad ajalehed uusi sõnumeid selle kohta, kuidas kataloonia rahvuslus kasvab ja levineb. Minu saabumise päeval on jalgpalliklubi Gerona muutnud oma nime katalooniakeelseks Gironaks. Samal päeval nõuab Barcelona kaubandusnõukogu, et kataloonia keelt tuleb kasutada kõikidel ametlikel puhkudel. Kataloonia rahvuslust ei saa enam takistada.

ANDRES KÜNG

Tartus suri 11. oktoobril Karl Teder.

Naabri vari Soome kohal

Soome kõrgema tolliametniku majandusliк spionaazh N. Liidu vastu on esimesejärgu skandaal. Aga Soome ametivõimud teevad kõik, et seda skandaali sumbutada. Sellest hoolimata on osa Soome ajalehti toonud andmeid spionaazhi kohta — tsiteerides Rootsi ajalehti.

See toimub kahel põhjusel: Soome ajalehtedele ei anta informatsiooni ühegi asjasse segatud ametiasutuse poolt. Poliitiline politsei, kriminaalpolitsei, välisministeerium, tolliamet — kõik eitavad, et maidagi on toimunud. Ainuke võimalus on usaldada neid, kel on õnnestumud saada materjali juhtumu kohta.

Teiseks on Soome ajakirjanduses aanud tavaks, viidata välismaistele allikatele, kui nad tahavad kirjutada õrnadest probleemidest Soomes. Soome ajakirjanduses kehtib teatud enesetsensuur, mida teostatakse erinevalt.

Rahvademokraatlik Kansan Uutiset ei maininud spionaazhist sõnagi. Teised ajalehed on olnud rootsipoolse informatsiooni kajaks — avaldades samal ajal suure kirjaga ametiasutuste dementeerimisi.

Helsingin sanomat avaldas siiski juhtkirja probleemi kohta, milles muuseas öeldakse:

— Ametiasutused näivad pidavat ajakirjandust oma suurimaks vaenlaseks, see paneb paratamatult küsima: Kui palju niisuguseid lugusid on juhtunud, nii et isegi Rootsi ajalehed pole sellest teada saanud?

Soome poliitilise politsei ülem Arvo Pentti kommenteeris Rootsi ajalehtede sõnumeid lausega:

— On piinlik, et asi välja tuli!

Uued eestlaskonna bridzhi-meistrid

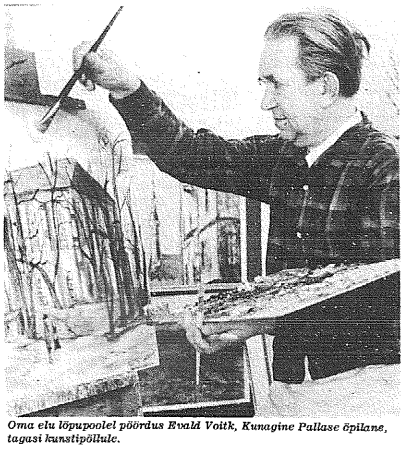
Nädalavahetusel toimusid Örebros sealses Bridzhi-majas ülerootsilised Eesti esivõistlused bridzhis SET-i Bridzhisektsiooni korraldusel ja 25 paari osavõtul. Stockholm oli esitatud 14, Göteborgi 7, Eskilstuna 3 ja Ludvika ühe paariga.

Rootsi eestlaskonna meistreiks tuli paar Endel Mölder-Rein Õmblus 994 punktiga Stockholmist, teiseks Aren-Reinart Eskilstunast 900, kolmandaks Udo Tohver-Rein Ellier 896 p. (St.), neljandaks paar Altrov-Soppi Eskilstunast 894 p., kuna viiendat ja kuuendat kohta jagasid paarid Tooms-Vainult ja Hillar Tarning-Jane Õmblus (St.) 893 punktiga. Seitsmes oli paar Sinisaar (Göt.) — Vendelin (Sandviken) 876 p., kaheksas p. Kullerkupp-Bergman 866 p. (St.), üheksas p. Hintsov-Peets (St.) 861 p. ja kümnes p. Kolla-Mägi (St.) 858 p. Üllatavalt jäi paar Siirak-Siirak Ludvikast 11. kohale, olles olnud Rootsi meister ja Rootsi eestlaskonna meister mitmel korral. Kuid õnn on vahelduv ka bridzhis.

Karlkavõistluse võitis SET-i Bridzhi-sektsioon 1896 punktiga, jättes teiseks Göteborgi 1736 ja kolmandaks Eskilstuna 1665 punktiga. Meeskonnavõistluse võitis STockholm koosseisus Mölder-Õmblus ja Eller-Tohver.

Võistluste üldjuhiks oli Lars Filipsson Örebro Fridzhiklubist, kelle vilunud juhtimisel võistlused kulgesid kiirelt ja sujuvalt. Võistlused olid kahepäevased ja üldkorraldus ei jätnud midagi soovida. Võitjatele ja võistlustest osavõtjatele olid teinud annetusi auhindadeks Leve-Plast AB (omanik Jäätma), kirjastus Välis-Eesti (om. Krisa), Peekeri leivatööstus oma toodetega ja LME tehas keraamiliste kingitusesemetega.

Ev. Voitki meenutades

Oma elu lõpupoolel pöördus Evald Voitk, Kunagine Pallase õpilane, tagasi kunstipõllule.

Nekroloogi kirjutamine on kurvastav toiming. Peab otsima sõnu ja väljendeid, mis sobiksid kirjeldama lahkunu juures neid omadusi ja tegusid, mis olnud positiivseimad, kauneimad ja inimlikumad. Sageli ei taba sõna mõtet ja pilt ei anna edasi naeratavat ja päikesepaistelist inimest. Hiljem hakkavad kõik lahkunud lähedastele näima teistsugustena ja pilt muutub. Lahkunu muutub legendiks.

Evald Voitki surm lubab veelkordselt tõmmata kõrvale selle eesriide, mille tagusel laval ta liikus ja tegutses. Nende ridade kirjutaja on olnud üks nendest "Vaba Maa" ja "Rahvalehe" toimetajatest, kellega Evald Voitk juba esimesest Tallinna asumise päevast peale sattus alalisse kokkupuutesse. Evald Voitk hakkas "Vaba Maa" juures esindama üht isesugust ajakirjaniku tüüpi isesuguse ainevalaga.

Ta oli Tartus "Pallase" juures õppinud kunsti, oli katsetanud ka liukirjandusilkul alal, liikunud Tartus kirjanike-kunstnike-luuletajate-kriitikute ringkonnis ja jätkas Tallinnas enda kuulumist samahuviliste perre. Sellest tingitult muutsid ka Vaba Maa" väljaanded oma palgi, muutusid kultuurilähedasemaks poliitilise, päevakajalise ja kuritegevusliku reportaazhi vähendamise arvel.

Voitki sinnaksitlus oli rahutik, paatoseta ja kiretu, kuid seejuures elav, hästi kirjeldav ja ta kirjutas loomuliku, teeskelematu stiiliga. Ta jäi ka lehemehena maastikumaalijaks. Selle harrastuse juurde tuli ta pärast Rootsist Kanadasse asumist tagasi ja jäi pintsliga-paletiga tegutsema eluõpuni.

Kolleegina oli ta heatahtlik ja sõbralik, ta sulas kiiresti meie perre, võttis osa meie üritustest ja rõõmudest. Söda juhtis meid eriteid mööda ja paguluses kohtusime harva, algul Stockholmis, siis mitmel puhul Kanadas. Ta isiku ümber hõljus endiselt rahulikkus, pateetiline polnud ta kunagi ja sõnasõdelevust saavutas ta harva. Kuid ta oli kujunenud kultuuri-skribendiks — neid oli meil vabas Eestis vähe — ja sellisena täitis ta enda kohta eesti ühiskonnas hästi. Ta ei teinud kunagi oma kirjutustes kaasinimestele liiga ega tarvitanud teravusi ja sellepärast polnud tal ka vaenlasi.

Evald Voitki lahkumisega nagu muutunuks maailm tühjemaks, võõramaks ja külmemaks.

JÜRI REMMELGAS

Senta Mõõk laulab kirjandusõhtul

Järjekordne kirjandusõhtu Eesti Kultuuri Koondise korraldusel toimub Eesti Majas reedel, 26. novembril kell 18.00. Kirjandusõhtu esimene osa on pühendatud lauletaja Betti Alverile, kes kodumaal pühitseb oma 70-ndat sünnipäeva.

Betti Alveri loomingust luules ja proosas kõneleb Arvo Mägi. Näiteid Betti Alveri varasematest ja uuematest luuletustest esitab Epp Lohk. Esineb lauletaja Kalju Lepik.

Muusikalises osas esitab Senta Mõõk-Hallberg (alt) neli laulu: Juhan Aaviku "Suviõhtu maal" (Marie Under), Artur Kapi "Sa tulid" (Juhan Liiv), Eugen Kapi "Õhtul" (Kersti Merilaas) ja Kaljo Raidi "Hingamispäev" (Arvo Mägi).

Kava teises osas loeb oma luuletusi Ilona Laaman. Helga Nõu esitab katkendi käsilolevast noorsooraamatust. Enn Nõu loeb katke oma romaanist.

SENTA MOOK

Kõik kirjandusõhtud, tere tulemast!

Unesco enamus pressivabaduse piiramise poolt

Rootsi haridusminister Jan-Erik Wikström kaitses Naiõthis peetava Unesco konverentsil ajakirjanduse vabadust, rõhutades, et valitsuste kontroll maasimeediumite sisu üle on vastuvõtmatu põhimõte.

See seisukoht käib risti vastu Unesco enamusele, mis koosneb idariikidest ja arenguriikidest. Nad soovivad, et valitsused peaksid kandma vastutust informatsiooni eest, mitte mingid kodumaised ega välismaised ettevõtted. Wikström rõhutas sellele seisukohale oponeerides, et massimeediaumed etendavad väga olulist osa. Kirjutatud ja räägitud sõna on võimas jõud, mis võib muuta ühiskonda ja analüüsida tõe ning vale vahet. On kuritegu vangistada ajakirjanikke nende poolt avaldatud kirjutuste pärast — see on kuritegu ka nende lugejate vastu.

USA ja teised läänedelegaadid võtsid poolehoiuga vastu minister Wikströmi kõne, mis ju vastab seisukohtadele kogu läänemaailmas. Arengumaad selle vastu oli üllatunud. Mõned arvasid koguni, et Rootsi on muutnud oma seisukohti pärast äejaseid valimisi. Selle arvamise lükkas Wikström tagasi. Ma tean, et see on ka sotsiaaldemokraatide vaatekoht, kinnitas ta.

Wikström kommenteerib hiljem oma kõnet, öeldes, et ta vaatekohad olid enne kõike opositsioonis idariikide omadega. Ta loodab, et arenguriigid muudavad oma seisukohti.

Areguriigid rõhutasid, et läänepoolsetel teadeteagentuuridel on liiga tugev ülekaal võrreldes arengumaade omadega. Wikström vastas, et just läänerilkide press on kõige ägedamalt võidelnud rassidiskrimineerimise ja kolonialismi vastu kogu maailmas.

Eskilstuna koguduse äsjaseks suuriürituseks oli praostkonna sinodi korraldamine. Pildil osa sinodist osavõtnuid. Esireas, vasakult kolmas Eskilstuna koguduse hingekarjane praost Richard Koolmeister, paremal äärel kog. esimees Ants Pahv. Tagareas mitmeid kauaaegseid ja teenekaid kog. liikmeid. Vasakult esimene Voldemar Pielbusch, neljas Evald Pödra, viies Jüri Päri ja kuues Kustav Järvlepp.

Kolmkümmend aastat Eskilstuna E.Kogudust

14. juunil 1946, pärast jumalateenistust Eskilstuna Kloostri kirikus otsustasid 23 eestlast asutada oma emakeelse koguduse, tol ajal nimetas esimene protokoll seda "Koondiseks".

Kohal oli piirkonna õpetaja Richard Koolmeister Västerästs ja abiõpetaja Peeter Särgava Strängnäsist. Alguses peeti jumalateenistusi Kloostri kirikus, alates 5. oktoobrist 1947 aga Forsi kirikus.

Samal aastal muutus ka koondis pihtkonnaks ja piiskopi soovil muudeti 1953 suuremad pihtkonnad kogudusteks.

1948 külastas Eskilstuna kogudust Ameerika luterikiriku pastor Taibi. Talle annetati koguduse poolt eestimustriline puutaldrik.

Tuleõnnetuse läbi kannatanud perekond Saarkoppelile annetati pastor Taibi jumalateenistusest laekunud korjandus.

1949 lahkus abiõpetaja Peeter Särgava Rootsi kiriku teenistusse ja elab praegu Jokkmokkis.

Rootsi tuleku viiendat aastapäeva tähistati 25. septembril 1949.

Aastatel 1950-51 lahkus Kanadasse ja mujale ülemeremaadesse umbes üks kolmandik koguduse liikmeskonnast. Kuna`ka Saksamaalt rändas välja palju eestlasi, vajasid allesjäänud vanad ja haiged ning söjainvalilidi meje kõigi abi.

Et tõhusalt abistada, moodustati koguduse liikmeist sotsiaaltoimkond. Saadeti vaderipakke, riideesemeid, jalatseid ja raha kokku 2637:-. Korjandusiehtedega abistati sõjapimedate kodu loomisel 350 krooniga ja toetati Söjainvalilidе Kapitali 242 krooniga.

Seda toetust on jätkatud tänaseni, annetades iga aasta jõuludeks lastele ja vanadele.

1954 peeti kodumaalt lahkuminse 10-nda aastapäeva puhul mälestusjumalateenistus.

Koguduse õpetajale, Richard Koolmeistrile annetasid piiskopi nõusolekul Põhja-Rootsi kogudused kuld-ametiristi koos aadressiga. See toimus pidulikul jumalateenistusel 14. detsembril 1955 Forsi kirikus vikaarpiiskop Lauri ja praost Aunveri osavõtul.

Koguduse 10-ndat aastapäeva tähistati piduliku jumalateenistusega ja perekonnaõhtuga 3. veebr. 1957.

1961 lõpus tähistas koguduse õpetaja, praost Koolmeister oma kirikliku töö 25-aastast juubelit, mispuhul Eskilstuna, Örebro ja Kumla kogudused andsid üle auaadressi. Perekonnaõhtul esines praost Jaan Gnadenteich ettekandega kiriku lauluraamatu ajaloost.

1964 ühines Eskilstuna kogudusega Åkers Styckebruki pihtkond. Kohalikuks sidemeheks jäi Paul Kool, kes on seda praegugi.

Samal aastal peetud kontsert-jumalateenistusel esinesid Forsi kirikus ooperilaulja Aarne Viisimaa ja orelikunstnik Priit Ardna. Jutlustas õpetaja Karl Laantee.

23. okt. 1966 külastasid kogudust samad helikunstnikud, kuid jutlustas tolleaegne abipraost Konrad Veem.

29. sept. 1968 toimus pidulik jumalateenistus, millele järgnes perekonnaõhtu. Esmakordselt esines Eskilstunas Norrköpingi segakoor. Varem esines koguduse tähtpäevadel ja perekonnaõhtutel Eskilstuna segakoor või meeskoor, kokku 12—15 korda. Koore juhatas Kustav Järvlepp.

Koguduse kauaaegne organist ja juhatuse liige Kustav Järvlepp lahkus kohalt 1972, olles tegutsenud koguduses veerand sajandit.

1972 Lahkusid juhatusest kauaaegne esimees Johannes Kivimägi (16 teenistusaastat) ja laekur Jüri Päri (20 teenistusaastat).

Koguduse uus juhatus on alates 1972 kuni tänaseni järgmine: Esimees Ants Pahv, esimehe abi Johannes Palundi, laekur Johanna Popp ning Lisette Veertee ja Johannes Eliste.

Kogudusega on praegugi veel seotud isikud, kes panid aluse Eskilstuna kogudusele — nimelt praost Richard Koolmeister, koguduse esimees Ants Pahv ja koguduse liige Evald Pödra.

———

Bradfordis Inglismaal suri 29. septembril Elmar Järvik, sünd. 29. aprillil 1918 Narva-Jõesuus.

Lakewoodis USA-s suri 25. oktoobril Olev Märt Piirsalu, sünd. 13. novembril 1904 Penujal.

Eskilstuna Forsi kirik, kus toimuvad koguduse jumalateenistused.

Marss ainult jää ütlevad teadlased

Planeet Marss, millel uuti varem kindlasti inimesi elavat, kellest kirjutati fantastilistes romaanides, on kõigile elavatele organismide otsijaile seni pettumuse valmistanud, kuna see näib olevat tohutusuur jäämägi, mille tipud on nähtavad põhja- ja lõunanaba ümbritseva kilasjääna. Muu osa jäämäest on maakihtide peidus.

"Marsil on sama palju või veelgi enam vett kui maakeral, aga Marsi vesi on jäätunud nabatippudel ja pinna all olevas jäätunud maas," ütleb Viking-gruppi kuuluv teadlane Barney Farmer. "Marss on planeedisuurune jäämägi, mis on osalt maakihtide all peidus."

Farmeri sõnavõtu kohaselt on Marsil maandunud Viking 2 ilmaruumi sõiduk avastanud, et põhjanaba on jäätunud vee all. Nii on lõpuks suudetud lahendada vähemalt kümmekond aastat kestnud tüli nabatippude koosnemisest.

Varem mitmed teadlased uskusid, et nabatipud on tahkest süsinikudioksüüdist kuna Marsi õhukihi koosneb peamiselt süsinikudioksüüdist.

Viking 2 avastus tähendab seda, et Marsil on rohkesti vett kuigi varasemaist fotodest vee olemasolu kohta on saadud ainult väheseid andmeid.

Põhjanaba ümbritsev kiltjää ulatab nabast 1500 kilomeetrini ja selle paksus võib olla kuni kilomeeter. Kui nabatipu jäädsuliaksid, tekiks Marsil sama suuri sügavaid ookeane kui maal.

Viking 2 liikus oma teekonnal rohkem põhja pool kui Viking 1, mis ei saanud pildistada nabatippu. Põhjapoolne nabatipp on nüüd väiksem kuna septembris Marsi lõpupoolel olev suvi on sulatanud seda servadest.

Veeaurumõõtmised näitavad, et veeauru hulk Marsi õhuruumis kasvab alaliselt põhja poole minnes.

Juba 60. laiuskraadil õhu suhteline niiskus läheneb 100%le. Õhk on nii täis veeauru kui sinna antud oludes mahub.

Nabatipu ülapoolel on veeaur 6—10 korda nii paks kui ekvaatori kohal. Nabatipu servadel on õhu niiskus koguni 20 korda nii suur kui ekvaatori juures. Nii suur veeauru sisaldus tuleb sellest, et suvepäike on sulatanud suuri osi nabatipu servajäást.

Ka temperatuurimõõtmised toetavad arvamist, et nabatipud on jäätanud veest. Põhjas on pinnatemperatuuri keskmine —70 kraadi ehk just nii madal kui jäätunud vee temperatuuri neis oludes peaks olema. Kui küsimuses oleks jäätunud süsinikudioksüüd, siis temperatuur oleks üle 50 madalam.

"Fotodel nähtavad valged alad võivad olla süsinikudioksüüdijää alad," kinnitab temperatuuri uurinud Hugh Kieffer. "Süsinikudioksüüdist kuna Marsi õhukihi koosneb peamiselt süsinikudioksüüdist.

Kieffer arvab, et ka lõunanaba ümbritsev kiltjää on jäätunud vesi.

Ta oletab, et nabatippudes on tuhat korda nii palju vett kui planeedi muudes osades kokku. Tema arvates 80 km läbimööduga Korolevi kraateris on mõne kilomeetri paksune jääkiht. "Kui ma vajaksin Marsil olles klaasitäit vett, siis läheksin seda Korolevi kraaterist hankima," ütles ta.

Farmeri ja Kiefferi arvates viis teadlasi kaua eksiteele arvamine, et nabatippe peidab suurema osa aastast õhuke süsinikudioksüüdijää kiht. Selletõttu usuti, et nabajää koosneb täielikult süsinikudioksüüdist.

"Süsinikudioksüüdikiht ei ole siiski paksem kui vaid paari millimeetri paksune," ütleb Farmer. "Kui päike hakkab jääväija soojendama, siis süsinikudioksüüd aurab õhku ja paljastab veest moodustatud jää." (VE)

———

Nato-riikide mured ei meeldi Moskvale

Venelasi häirib viimasel ajal Nato riikide unest ärkamine ja relvastuse tõhustamine. USA poliitiline ajakiri U. S. News & World Report kirjutab, et läänerikide pealinnades hakkab üha maad võtma kainestumine ja ärkamine vene hädaohu ees ning et illusioonid detente suhtes, mis veel hiljuti olid nii mõõdusandvad, on hakanud varisema.

Ajakiri nendib, et selle meelemuudatuse läänerikides on põhjustanud N. Liit ise oma käitumisega, kusjuures tuleb kinnitada kuiva kõhtsamat tegurit: 1. Helsingis Euroopa julgeolekukonverentsi raamides sõlmitud kokkuleppeid, mida N. Liit ei ole pidanud. 2. Angoola valuutamist Kuuba kommunistlike sõdurite poolt N. Liidu toetusel ja organiseerimisel ja 3. N. Liidu ja teiste kommunistlikkude riikide pidevat relvastamist.

Helsingi kokkulepete ignoreerimine N. Liidu ja teiste kommunistlike riikide poolt on valmistanud läänemaailmale suurima pettumuse, kuna kommunistlikkudes riikides valitseb endiselt karm politseirezhiim ja inimõiguste jalgade alla tallamine KGB meeste ja parteitegelaste poolt.

Angoola tõestas paljudele läbi roosade prillide tulevikku vaatavatele läänemaailma rügimeestele, et venelaste pingelõdvendus on hoopis erinev läänemaailma omast ning et see baseerub külma sõja filosoofiale. Varssavi pakti riikide relvastuse suurendamine on võtnud kolossaalsed mõõtmed, kuna venelastel ja ta satelliitidel on Ida-Euroopas kaks korda rohkem sõdureid ja kolm korda rohkem tanke kui läänerikidel.

Läänerikides nüüd hakatakse murelikult rääkima relvastuse suurendamise vajadusest, siis käib N. Liidu välisminister Gromõko Liitunud Rahvaste Organisatsiooni kuluaarides läänerikide uinutamiseks nobedalt ringi fantastiliste üldise desarmeerimise plaanidega.

N. Liidu kaitseministeer teatas äsja, et venelased vähendavad oma riigikaitselist eelarvet 1,1 protsendi võrra. Moskva väide riigikaitselise eelarve vähendamiseks kujutab endast puhtakujulist propagandamanöövrit, kuna Moskva riigikaitseline eelarve on varjatud eelarve teiste kulupostide taha. Näib, et tka Brezhnevil ja tema sõpradel, kes seni muretult on elanud, hakkavad kingad viimasel ajal jalgu pigistama. (VE).

• Eksamid

Kanadas lõpetas Hamiltoni McMasteri ülikooli BSc kraadiga psühholoogia alal cum laude Evy Raudsepp.

Tööstusinsenerina lõpetas BA Sc kraadiga Toronto ülikooli Jaak Peeter Einola.

Majandusteadlasena lõpetas Toronto York ülikooli BA kraadiga Peeter Loorits, kes jatkab õpinguid magistri kraadi saamiseks.

• Uudiskirjandus

Els Vaarmani monograafia

Jõuluelselle eesti algupärase kirjanduse müügilaualе on ilmunud Eesti Kultuuri Koondise kirjastusel omaaegse Estonia ooperi primadonna ja näitleja Els Vaarmani monograafia, kirja pandud Jüri Remmelgase poolt. Teos käsitleb meie mitmekülgse ja andeka lauljatari ja näitleja elu ja tegevust ja autor on kasutanud Els Vaarmani vabas maailmas elunevate kolleegide Aarne Viisimaa, Eedo Karrisoo, Lensi Rõmmeri, Lea Reetsi, arvustaja Vold. Mettuse j.t. mälestusi, kuna kodumaalt on teose küpseksssaamisele aidanud kaasa Els Vaarmani klassiõde ja pinginaaber Valga tütarlaste gümnaasiumist, Linda Saul, lavastaja Eino Uuli, teatridirektor Leo Kalmet, kolleegid Alfred Mering, Gerda Murre j.t. Teoses on avaldatud rohkesti haruldast ja teatriajaloolist pildimaterjali ja raamatu trükitehniline teostus on kõrgel tasemel. Els Vaarmani monograafia trükiti Sundbybergis asetsevas Riksby-Trycki trükikojas.

Hanno Kompuse monograafia

Torontos on valminud ja trükist ilmumas Estonia omarikluseagse dramaturgi ja ooperilavastaja Hanno Kompuse monograafia, mille toimetamise ja koostamise pearaskus on lasunud kadunu abikaasa, Estonia tantsujuhi Rahel Olbrei, isikul. Teos pole veel Rootsi jõudnud, kuid teose kohalejõudmisel on põhjust selle juures pikemalt peatuda.

• Kohalik elu

GÖTEBORG

Koguduse Naisring

EELK Göteborgi ja Lääne-Rootsi koguduse naisringi kokkutulek on teisipäeval, 7. dets. kl. 17.30 Toomkiriku koguduse majas Kyrkog. 28 ja edaspidised kokkutulekud toimuvad iga kuu esimesel teisipäeval, samas kohas ja samal kellaajal.

KOPENHAAGEN

Peakoosolek

KES Eesti Kodu korraline aastapeakoosolek peetakse pühapäeval, 28. nov. kl. 15 Sct. Andreas Ordeneni seltskonnaruumes, Frederiksberg allé 11, Kopenhaagen.

Päevakorras koosoleku rakendamine, ülevaade seltsi tegevusest, majandusaruanne ja selle kinnitamine, liikmemaksu suuruse määramine, tegevuskava ja eelarve, juhatuse valimine, komiteede tegevusest, koosolekul algatatud küsimusi.

Pärast peakoosolekut Välis-Eesti päeva tähistamine koosviibimisega ühislauas. Einelaud — külmad toidud ja joogid.

Seltsi liikmemaksu, 75:- aastas saab tasuda ka samas enne koosoleku algust.

LUND-MALMÖ

Pensionäride jõulud

Eesti Pensionäride Uhing Lund-Malmö jõulukokkutulek on neljapäeval, 16. dets. kl. 14 Petersgårdenis, Trollebergsvägen 43, Lund. Jõulupalvus Karl Laanteelt, ettekanne dr. Ilo Käbinalt teemal "Kas elul on mõtet", kohvilaud. Kõik teretulnud.

Järgmine kirjandusringi kokkutulek on kolmapäeval, 8. dets. kl. 14 Lundi Eesti Majas.

STOCKHOLM

"Õitsev meri"

August Mälgu romaani järgi Lensi Rõmmeri poolt dramatiseeritud "Õitseva mere" kolmas ja viimne etendus Stockholmis toimub pühapäeval, 28. nov. kl. 18 ABF ruumides Sveavägenil. Kaks eelmist etendust Stockholmist on läinud väljamüüdud saalidele.

STOCKHOLM

Naiskoor esineb

Stockholmi Eesti Naiskoor Toomas Tuulse juhatusel esineb 1 advendi jumalateenistusel Jakobi kirikus pühapäeval, 28. nov. kl. 14.

STOCKHOLM

Kirjandusõhtu

Reedel, 26. novembril kell 18.00 toimub Eesti Kultuuri Koondise korraldusel Eesti Majas kirjandusõhtu, mille esimene osa on pühendatud Betti Alveri 70-ndale sünnipäevale. Juubilari loomingust kõneleb Arvo Mägi ja näiteid ta luulest esitab Epp Lohk. Kava teises osas esitavad oma loomingu näiteid Helga ja Enn Nõu ning Ilona Laaman. Esineb ka Kalju Lepik.

Muusikalises osas esitab Senta Mõõk-Hallberg (alt) Juhan Aaviku, Artur Kapi, Eugen Kapi ja Kaljo Raidi laule, klaveril Harri Klisk.

STOCKHOLM

Samariitide jõululaat

Esimesel advent-pühapäeval, 28. novembril toimub kella 14 ja 18 vahel Jakobi kiriku koguduse saalis, Malmtorgsgatan 5, samariitide jõululaat.

Kavas muusikat ja deklamatsioone. Esinevad lasteala lapsed lauludega, algkooli õpilased viiuli- ja klaverisoolodega ning ülulgemisega. Kava toimub kella 16 ja 18 vahel.

Laadalt on võimalik osta eestimustrilisi kindaid, labakindaid, salle ja muud sobivat jõulukingiks. Eesti raamatute müügilaud, loterii ja kohv kodus küpsetatud saadustega. Sissepääs 10 krooni.

Kaasmaalased, toetage samariitide tööd ja ostke oma jõulukingid nende laadalt!

V. POSKA-GRÜNTHAL

UPPSALA

Pensionäride koosolek

Uppsala Eesti Pensionäride Uhingu veerandaasta peakoosolek on teisipäeval, 30. nov. Eesti Kodus, Geijersg. 12 A. Algus kl. 15.

Noorte aasta toimkond

Kuna Eesti Noorte Aasta (ENA) esimene toimkonna moodustamise katse ei onnestunud, kutsutakse kokku uus koosolek ENA toimkonna moodustamiseks. See toimub Stockholmis Grev Turegatan 15, 3 tr., rahvatantsuühing Kassari Ruumes laupäeval, 11. detsembril kell 14.00. Kõik on väga teretulnud! Lähemat informatsiooni saab Tanel Mooralt (08/710 29 03) või Jaan Akkerilt (08/10 29 03).

Prof. Kaude menetlusi

Prof. Jüri Kaude.

Novembri keskel Chicagos peetud Röntgenoloogide Seltsi kongressil esines prof. Jüri Kaude, Gainesville'ist, Fla. ettekandega ühest uuest menetlusest lümfiteede ja -näärmete röntgenoloogilisel läbivaatusel. Lümfograafia on üks meetodeid, mille abil saab kindlaks teha pahatoimeliste kasvajate levikut. Praegu tarvitsel olev meetod lümfiteede läbivaatuseks on aegavõtev ja nõuab kirurgilist lümfiteede sondeerimist.

Prof. Kaude on süstinud üht uuelaadilist kontrastvahendit koesse, kus vähktõbi areneb (rinnanäärmesse, emakasse jne.). Tulemuseks on olnud kontrastvahendi otsekohene transport lümfinäärmetesse, võimaldades sooritada röntgeni läbivaatust minuteid pärast süstimist ja mitte alles 24 tundi hiljem, nagu nõuab seda praegune kliiniliselt tarvitusel olev menetlus.

Prof. Kaude uurimustöö on esialgu eksperimentaalsel astmel. Menetlus on siiski niivõrd ainulaadne, et prof. Kaude ettekanne "Selective percutaneous lymphangiography in dogs" on võetud kongressi kavva kui üks uusimaid ja põhjapanevamaid uurimusi röntgenoloogia alal.

Septembris viibis prof. Kaude Saksamaal, kuhu ta oli kutsutud suurima saksa arstide kongressi "Therapiewoche" angioloogia (veresoonte haiguste) sektsiooni presidendiks.

Göteborgi Eesti Maja Klubi mardipeol oli rohkesti loteriivõite. Aili Kopler (keskel) on loosi võtmisega toonud "pudeli"-võidu Auguste Saarele. Võidu annab üle loterii korraldaja Viitri Oluper. (Foto Kopler).

Seitse Ameerika laureaati S. Lewisest Saul Bellow'ni

Kolmveerand sajandi jooksul on USA kirjanikud saanud seitse Nobeli auhinda. Kas see peegeldab õiglaselt USA kirjanduse tähtsust maailma ulatuses? Kas auhinnatud kirjanikud peegeldavad õieti USA kirjandust?

Silmapaistev on, et esimene auhind langes USA-le alles 1930, kolm aastakümmet pärast auhinna asutamist. Nähtavasti ei loetud enne seda ühtki USA kirjanikku auhinna vääriliseks. Ja kui auhind tuli, siis oldi USA-s pettunud, koguni nördinud.

Auhinna sai Sinclair Lewis (1885—1951). Ta oli väljaspool tuttavaks saanud tavalise jänki kujutamisega nii, et seda peeti välismaailmas klassiliseks. USA väikelinna elanik Babbit Lewisi romaaniitiitli järgi (1922) sai Euroopas kirjanduslike inimeste meelest ameerikalase prototüübiks. USA-s ei oldud selle peegelpildiga eriti rahul, jänkid tundsid end olevat puudutatud. Babbiti ja tema kaasaegsete elu (Lewis kirjutas terve rea raamatuid keskmisest ameerikalasest) oli väga piiratud, konventsionaalne, vaimuvaene. Battit ise oli huvideta, kitsarinnaline väikekodanlane. Pikemas ajalises perspektiivis ei jää Lewisele nuud paistet kui asjatundliku eluolukujutaja maine.

Järgmine auhind tuli kuus aastat hiljem (1936). Eugene O'Neill (1888—1953). USA seni suurim draamatik. Oli Euroopas tuntud ligi poolteist aastakümmet. Oma lavateoste kompositsioonis õppinud Henrik Ibsenilt, oskas ta dialoogi najal luua meeleolukaid pilte, mis sel ajal maailmalavadel uudiseks. Haritult ja vaimukalt (aga tihti ka kuivalt) vestleiv intelligents andis O'Neilli näidendites aset väikekodanlastele, talurahvale, meremeestele ja hoopis allamäge libisenud inimestele. Dialoogis oli enam mahlakust kui mõttelist vaimukust.

O'Neill oli anus USA kirjanik, kes pärast Nobeli auhinna saamist avaldas tähelepanuväärseid teoseid. Tema üldiselt parimaiks peetud ja kogu maailma lavadel esitatud näidendid ilmusid hoopis pärast auhinda ("Jäämees tuleb", "Pika päeva teekond öösse" jt.).

Kaks aastat hiljem toodi uus USA kirjanik Nobeli auhinnaga maailma avalikkuse helgiheitjate kätte. Pearl Buck (s. 1892—1973) oli elanud Hiinas ja sai populaarseks oma hiinlaste elu kirjeldavate raamatutega, millest esimene, "Hea maa" ilmus a. 1931. Hiinaalneliste teoste sari osutus hiljem suhteliselt nõrgaks. Tänapäeva otsus on, et auhinna jagajad lasksid end petta uuest ajnest, mille käsitlemine oli suhteliselt nõrk (sama oli lugu öieti ka Sinclair Lewise puhul). Pearl Buck on tänapäeval unustatud kirjanik.

Üksteist aastat hiljem (1949) oli auhinna jagajatel valikuga rohkem õnne. Keegi ei kahtle tänapäeval, et William Faulkner (1897—1962) ei oleks väärinud auhinda. Vastupidi, teda peetakse üheks USA kirjanduse omapärasemaks loojaks. Kujutades väliselt kitsast piirkonda lõunarikkides, tungis Faulkner omapärast, inimlike ajede ja tungide lahtikoorimist harrastavat stiili kasutades sügavale inimhinge kurudesse. Ta leidis oma — üsna raskelt jälgitava ja järeletegematu — sõnastuslaadi alates romaaniga "The sound and the Fury", 1929. Romaani tiitel pärineb Shakespeare'i näidendeist ja on raskesti tõlgitav, sõnasõnaline tõlge oleks "Hääl ja viha".

Faulknerile järgnes vile aasta pärast juba pikemat aega kogu maailmas tuntud Ernest Hemingway (1899—1961). See on kirjanik, kelle mõju maailmakirjandusele on pikas perspektiivis vahest suurem kui ta loomingu enese väärtus. Hemingway algatas — hiljem nii moodi läinud — lakoonilise, ainult väliseid nähtusi registreeriva, näiliselt tundetu sõnastusstiili kasutamise. Väline lihtsus oli petlik. Ridade vahele oli peidetud tihti enam kui ridadesse.

Stiili võtsid omaks kaks USA kriminaalromaani klassikut Dashell Hammett ja Raymond Chandler — aga see levines ka "tõsiste" kirjanike juures, ulatudes nn. fyrtiotalismi alavooluna pärast Teist maailmasõda ka Rootsi. Hemingway tegelastüüp — tundetu ja egoistlik oma elutingimuste eest võitleja esineb romaanis "To have and have not", 1937 (Omada ja mitte omada), kuid Hemningway lemmikliigiks oli lühike novell.

1962 saab Nobeli auhinna John Steinbeck (s. 1902, mahlakas ja tihti lopsaka huumoriga elukujutaja, väheseid optimiste USA silmapaistvamate kirjanike hulgas. "Grapes of Wrath", 1939 (Vlha kobarad) on lai eepiline teos põuast tabatud talupoegade väljarändamisest Californiasse. Lühemates romaanides on Steinbeck kohati võllanaljaline ühiskonna alamate kihtide elu joonistaja. Tema auhinna puhul oli mõningaid proteste — Steinbeck pole mingi stiiliuuendaja ega sotsiaalne reformaator. Aga tema elukujutused pole kaotanud oma vürtsikat hõngu, ta on lihtsalt suur eepik.

Neljateistkümneaastase vahega sai auhinna tänavu Saul Bellow (s. 1915). Bellow kuulub kirjanike gruppi, keda iseloomustab muuhulgas juudi päritolu, teatud ühiskondlik radikalsus, skepsis, mõnikord ka blaseeritud vaade maailmale. Sinna gruppi kuuluvad Teise maailmasõja kujutajad Norman Mailer ja Joseph Heller, noorematest Philipp Roth ja Erica Jong.

Bellow on neist kõige laiema eepilise haardega ja kõige optimistlikum. Tema vägagi allasurutud tegelased (tavaliselt antikangelased) elavad tavaliselt üle. Sallow huumor on tumedat laadi, kohati absurdne, tegelased tihti võõrdunud ühiskonnast, aga võitlevad kõgu jõuga selle võõrdumise vastu. "Augie Marchi seiklused" (1953) kujutab poolbiograafiliselt autori enda nooruselamusi Chickago slumistunud getos, see on matk läbi aja ja ruumi mööda moodsat Ameerikat.

"Vihmakuningas Henderson" (1959) jutustab elust tüdinenud USA miljonäri seiklustest Aafrikas, kuhu ta on läinud altruistlikel ja müstilistel põhjustel. Romaani "Herzog" (1964) kangelane on elu poolt kõrvaletõugatud keskealine juudi professor, kes saadab välja igasugu kirju igasugustele inimestele. Saul Bellow teosed on täis ootamatusi, seiklust, eksootikat, müstikat ja kri-

---

Vabanenud norralane KGB mõjutamissurvest vanglas

OSLO (EPL) — Norralasest teoloogia üliõpilane Bernt Ivat Edsvig, keda peeti Moskvas arreteerituna 14. juulist alates, on vabanenud ja jõudnud tagasi koju Drammenisse.

Tema vabanemine oli tõenäoliselt Norra avaliku arvamise surve ning Norra välisministri Kunt Frydenlundi New Yorgis N. Liidu välisministri Andrei Gromõko poole pöördumise tulemus. Kuna Gromõko kavatseb mõne aja pärast tulla ametlikule külaskäigule Norrasse, oleks talle olnud politiitiliselt liig koormav, kui Eidsvig oleks ikka veel kinni istunud. Terve küsimus oli niikuinii kujunenud N. Liidule piinlikuks.

Eidsvigi kogumused Moskvas on veelkordseks kinnituseks nendest võtetest, mida nõukogude rezhiim kasutab, et panna ühel või teisel põhjusel nende kätte sattunud inimesed teenima nõukogude propagandat ja N. Liidu huvisid.

Eidsvig läks Moskvasse, et levitada sääl 700 vene pagulasorganisatsiooni NTS-i (solidaristide) lendlehte, mis ta oli saanud NTS-iga koostöös oleva norra organisatsiooni SMOG-i esindajalt. Pärast tagasitulekut Eidsvig ütles, et ta oli juba minnes teadlik hädaohust, et ta võib selle katse eest saada seitse aastat vangistust. Kuid ta tahtis siiski oma mõtte teostada, kuna ta tahtis näidata oma solidaarsust N. Liidu opositsiooniringkondadega ja kuna ta leidis, et pidukõned ja juhtkirjad ei ole selleks külladased.

Kuid varsti pärast Moskvasse saabumist selgus, et isik, kellega ta pidi kontakti võtma, oligi KGB agent ja ta arreteeriti. Kogu aeg, kui kuulati teda üle, seletati, talle kui suure kuriteo ta oli oma teguviisiga korda saatnud. Ülekuulamised kestsid iga kord umbes neli tundi, kuid tema kohtlemine oli üldiselt korrektne. Temale näidati aga ainult neid norra lehti, kus tema teguviisi oli arvustatud, nagu Sjöfartstidende, Morgenbladet, Farmand ja Arbeiderbladet.

Oma pressikonverentsil Oslos pärast tagasitulekut ütles, Eidsvig et kui ta nägi, et nii Farmand kui ka Arbeiderbladet olid tema teguviisi hukka mõistnud, temale teoloogina tulid meele sõnad "Sel päeval said Pilatusest ja Herodesest sõbrad".

Juba septembris tehti Eidsvigile ettepanek, et ta esineks televisioonis, kuid ta keeldus. 18. oktoobril tuli 15-liikmeline televisioonimeeste grupp tema juure vanglasse ja nõudis temalt intervjuud. Temale avaldati väga tugevat survet ja teda ähvardati, nii et ta lõpuks nõustus — eriti kuna ta teadis, et teda ei vabastataks, kui ta ei saaks olla kuidagi viisi "kasulik" vangistajatele. Televisioonimeeste poolt talle esitatud küsimused olid teatud eesmärgile juhtivad ja seda, mida ta oli öelnud, moonutati ja manipuleeriti nii televisiosaates endas kui ka hilisemas Tassi versioonis, nii et ta ei tundnud seda äragi.

Oma pressikonverentsil Oslos Eidsvig eitas, et ta oleks väitnud, et Norra ajakirjandus, raadio ja televisioon on teda N. Liidu suhtes eksiteele viinud. Ta eitas ka, et ta oleks oma intervjuus Komsomolskaja Pravdale mõistnud hukka nii NTS-i kui ka SMOG-i tegevuse. Ta ei olnud üldse andnud intervjuud nimetatud lehele.

Tema juures oli ainult käinud üks ajakirjanik ilma märkmiku ja sulepeata. See oli katsunud talle vägisi oma vaateid pääle suruda. Hiljem see ühepoolne "jutuajamine" pluss mõningad väljavõtted ülekuulamisprotokollist avaldati rõõvliioona Komsomolskaja Pravdas.

Pärast Eidsvigi pressikonverentsi avaldas Norra suurim ajaleht Aftenposten, mida on üldiselt peetud kodanlikuks leheks, kokkuvõtte pressikonverentsist nii moonutatud kujul, et Eidsvigi pidi samas lehes avaldama omaterava protesti, kus ta süüdistas ka Aftenpostenit selles, et see oli aidanud kaasa nõukogude propagandale.

Lõpuks järgnevalt tsitaat Oslos ilmuva Morgenbladeti juhtkirjast, mis näitab, kuidas Norras seda lõpuks sliski õnnelikult lõppenud lugu hinnatakse:

"Bernt Eidsvigi kohtlemine N. Liidu poolt sisaldab kõigi asjalike õigusprintsiipide ning Moskva poolt allakirjutatud Helsingi lepingu rikkumist.

Ligi sada päeva peeti norra üliõpilane kinni tugeva psüühilise surve all, eriti alguses. Samaagselt kasutati nuhki tema kongikaaslaseks. Norra ja N. Liidu konsulaarlepingut on rikutud.

Nii pääsis Eidsvig vabaks ilma kohtuprotsessita, ja tal peaks seega olema õigus nõuda kahjutasu ebaõiglase vabaduseröövimise eest. Selle asemel pressiti talt välja "järelandmisi" varjatud ähvardustega ja temaga mängiti nagu metskass mängib hiirega.

Niisugune on nõukogude rezhiim- ebainimlik ja provokatoorne.

Demokraatliku õigusriigina ei saa meie kiita hääks niisuguseid meetodeid. Meie ei ole nõus sellega, et Moskva haarab norralase järele, kes ei ole teinud muud, kui tegutsenud nendes seadustikes raamides, mida pinge vähendamine ette kirjutab. Kui N. Liit soovib olla läbikäimises ja pidada läbirääkimisi meiega, tuleb tel osutada minimaalsetki lugupidamist inlmõiguste ja üle piiri toimuvate kontaktide vastu.

Eidsvigi lugu paljastab täiel määral, kuis öönes on nn. pinge vähendamine ja kui palju N. Liit peab tegema, et teenida endale kohta rahvusvahelises koostöös.

Meie ei ole nõus nõukogude "seadustega", mis teevad kuriteoks muu kui KGB arvamiste omamise. Meie oleme saanud küllalt sellest süsteemist siin maailmas. Meie tunneme Gestapod omaenda kogemuste põhjal. Mei ei saa leppida olukorraga nii kaua kui sama süsteem on kentiv N. Liidus.

See on Eidsvigi loo tumm". (ER).

Austraalia valib Rootsi Esto-kohana

SYDNEY (MK) — Austraalia "Esto" komitee esimees Hugo Lübek teatas, et järgmise Ülemaailmsete Eesti Päevade asukoha küsimuses on komitee seisukohal, et need peaksid toimuva Rootsi, kui säälsed rahvuskaaslased oma organisatsioonide kandu on nõus neid sääl läbiviima.

Ka oli Lübeck arvamisel, et Rootsi puhul võiks Austraalia eestlaste osavõtt neist pidustustest olla eriti rohkearvuline.

Uus erakond Kanadas

Torontos asutati organisatsioon Eesti Konservatiivid Kanadas toetusorganisatsioonina vastavale Kanada erakonnale. Organisatsioon võeti vastu selle erakonna liikmesorganisatsiooniks.

Asutamiskoosolekul valiti juhatus, mille liikmed on pildil vasakult Voldemar Toming (abiesimees), Harald Raigna (esimees), Viktor Rein (abiesimees), Peeter Peterson (sekretär) ja Edgar Rande (sekretär). Pildilt puuduvad Johannes Järvalt ja Karl Jõksi.

Stockholmi ürituste kalender

26. nov. kl. 18.00, Eesti Kultuuri Koondise korraldusel kirjandusõhtu Eesti Majas, Wallingat. 34-I.

Laup., 27. nov. kl. 18.00, Läänlaste ja hiidlaste koosviibimine Eesti Majas.

Pühap., 28. nov. kl. 14.00 EPK Samariitide jõululaat Jakobi kiriku koguduse saalis, Malmtorgsgat. 5.

Pühap., 28 nov. kl. 18.00, St. Eesti Teatri kolmas etendus ABF-i teatrisaalis. Mälk, "Õitsev meri", Lensi Römmeri lavastusel.

reedel, 3. dets. kl. 18.00, Eesti Arstide Selts Rootsis — peakoosolek Eesti Majas.

Laup., 11 dets. kl. 12.00, Eesti Rahvusnõukogu aasta üldkoosolek, Arsenalgat. 1.

Pühap., 12. dets. kl. 14.00, Eesti Algkooli jõulupidu Skanstulli gümnaasiumi aulas, Bohusgat. 24—26.

Laup., 18. dets. kl. 11.00 Stockholmi Eesti Lasteaia jõulupuu kõigile eelkoolieelistele lastele.

Reedel, 31. dets. Eesti Maja Klubi korraldusel vana-aasta õrasaatmine ja uue-aasta vastuvõtt Eesti Majas.

Aastal 1977:

Laup., 29. jaan. Stockholmi Eesti Meeskoori sajas kontsert.

Pühap., 6. veebr. EKK aastapäeva koosviibimine.

Laup., 12. veebr. IK-200 koosviibimine Eesti Majas.

Laup., 19. märts. Eesti Arstide Seltsi Rootsis kevadpidu Svenska Läkarsällskapeti ruumides.

Laup., 16 apr., ja pühap., 17 apr, Stockholmi Eesti Teatri etendused. Agnes Lepp-Kaasik "Lahutus", autori lavastusel.

Põranda-alune kriitika

Leedu põrandaalune ajakiri Aushra (Koidik) on kritiseerinud välisleedulasi, kes kodumaad külastades osutavad "poliitilise kasvatuse puudumist", teatab leedu bülletään ELTA.

Endine küüditatu Siberisse on kirjutanud avaliku kirja "Kes saab kasu vaikimisest?", milles ta kirjeldab külalisi üleliigselt ettevaatlikena. Need väidavad, et pealesõjaaegsel aastakümnel leedulased "valasid palju verd ja tõid palju mõttetuid ohvreid" ning sellepärast on nüüd eesmärgiks "säilitada rahvast, vaikselt kanda okupatsiooni iket ja mitte provotseerida orjastajaid uutele surveabinõudele".

Kirja autor kinnitab, et samu vaateid levitatakse tshekistide poolt, kes püüavad "meid veenda, et Kruonika väljaandmine ei tasu end, kuna see on nõudnud suuri ohvreid". (EPL/AL)

Eestist läände

Kodumaalt külastasid Rootsis õde Gunda Münt, Helia Kuuskmaa, Selma Soomets, Viktor Valfried Põhl, herta Rannit ja Eha Silvia Pihlik. Venda külastasid Peeter ja Erna Unt, Kaino Peebo, Maria Kunila, Ludvig Körge, Selma Silmon, Salme Põldma ja Alide Palginõmm.

Isa juures olid Enn Ivar Grossthal, Helve Lepik, Võido ja Linda Elfride Ratas, ema juures Mati Joon ja poja juures Karin Raadik. Sugulasi külastasid Alja Saster, Laine Ott, Madis ja Madis Üürike, Raul ja Liivia Vallmüür, Agnes Tambur, Aime Zimmer, Saima Jõgi, Rein Tampere, Liile Paasma, Mari Kivistik ja Margarete Porovardja. Sugulase matusel oli Harri Abner ja isa haual käis Selma Leesi.

Ameerikas viibis ema ja õe juures Juta Paluvere, sugulaste juures Laine Tomson ja Selma Elling. Lääne-Saksamaal külastas õde Bruno Lukk, venda Saima Rohtna ja Mart Veinimäe, sugulasi Leili Vares, Agnes Haruoja ja Vera Siniltshitkova. Venna haual käis Leonora Nurk.

Vaimulik kontsert Södertäljes

Pühapäeval, 14 novembril, Surnuteplha puhul, toimus Södertälje vanas kirikus kontsert-jumalateenistus, mille kontserti-osas esines Stockholmi Eesti Kirikukoor Jüri Raidi juhtimisel.

Jutlustas õp. praost emeritus Elmar Töldsepp, koori saatemuusikuna toimis organist A. Marszalek. Koor laulis distsiplineeritult ja hea kõlavusega Fr. Schuberti "Jehoova on mu karjane", Ch. Gounod' "Sanctuse" (kahjuks oli solisti-osatäitja Th. Lorentz jäänud haigeks ega saanud esineda) ja W. Monki "Jää miliega". Lahkunuid mälestas koor Türnpuu "Troosti" ettekandega. Koorijuhile, organistile ja õpetajale anti üle tänuna õnnestunud õhtu eest lilli.

Eesti majandusteadlaste ülemaailmne ühing

Baltimore Eesti Päevadel asutleidnud majandustesadlaste konverentsil pandi alus Ülemaailmsele Eesti Majandustegelaste Ühingu organiseerimisele.

Kuna Kanadas, Rootsis ja Austraalias on majandustegelased juba koondunud ja tihedas töös, leiti koosolejate poolt vajadust teha seda ülemaailmsel skaalal.

Konverentsil valiti ühel häälel V. Ader New Yorgist organiseerimistöid koordineerima. Eriti vajalikuks peeti sidepidamist ja informatsiooni jagamist teiste maadega. Globaalselt ühendatud majandusilkud jõud võimaldavad eestlastel ette võtta suuremaid projekte ühiskonna heaks, kui ka aidata nõuliselt ja jõuliselt üksikuid ettevõtjaid-liikmeid.

Ühingu organiseerimiskoosolek toimub pühapäeval, 28. nov. kell 12 New Yorgi Eesti Majas. Kavas on organisatsioonilised küsimused, registreerimine, valimised ja ka lühireferaadid.

Yellowknifes Kanada Loodeterritooriumil suri 13. septembril **Arved Pohlak**, sünd. 8. juunil 1921.

Komisjon . . . Alg. lk. 1

Leedu Ühingu esimees Valentina Viikenas. Kohal olid ka neli USA suursaatkonna liiget.

Rootsi Esteitude Esinduse poolt esitati kaheleheküljeline kirjalik memorandum, milles on eelle toodud mõned näited N. Liidu poolt EJKK lõppdokumendi rikkumistest inimõiguste alal Eestis:

1. Kolm kuud pärast EJKK kokkuleppe allakirjutamist, 31. oktoobril 1975, mõisteti Nõukogude ülemkohtu poolt Tallinnas kuueks ja viieks aastaks range korraga vangilaagritesse Kalju Mätik, Sergei Soldatov, Mati Klirend ja Artjom Juskevitsh — ainult sellepärast, et nad söandasid nõuda Ühendatud Rahvaste Organisatsioonile saadetud memorandumites eesti rahvale inimõiguste Ülddeklaratsioonis ja EJKK lõppdokumendis ettenähtud põhilisi vabadusi ja inimõigusi Eesti Demokraatliku Liikumise ja Eesti Rahvusrinde nimel. Lisati juurde EDL ja ERR memorandumite tekst ning paluti komisjonil samme astuda nende vabastmiseks.

2. Eesti poliitilised vangid viiakse vangilaagritesse kaugele kodumaast N.L. raskesti ligipääsetavatesse osadesse, mis veelgi lisab ebaõiglasele karistusele ebainimlikkust ning takistab ühendust perekonnaga.

3. N.L. ei võimalda usuvabadust Eestis. Isegi kõige põhilisema ristiusu allika — eestikeelse Piibli — trükkimine N. Liidus või sissetoomine ja postiga saatmine Eestisse on olnud keelatud 1940. a. saadik.

4. N.L. ei võimalda Eestis välismaal ilmuvate raamatute, publikatsioonide ja trükiste tellimist, sisseviimist või nende postiteel saatmist. Erakirjad, milledes leidub mõni väljalõige, ei jõua kunagi adressaatideni. Isegi tälesti mittepoliitilised, ajaloolised, teaduslikud raamatud konfiskeeritakse N.L. postil. Näiteks, paarikümnele isikule Eestis saadetud dr. Ilo Käbina teos arstidest maadeuurijatest "Maal ja merel" ei ole ühelegi kätte jõdnud.

Eva Raud

Tublid . . .

Alg. lk. 1

gajärjed olid jällegi tütarlastel paremad kui poistel.

Vahepeal on selgunud ka mõni nädal varem toimunud klubi meistervõistluste tagajärjed vanematele laskuritele samal relvaalal, kuid lastes kolmest asendist, igast 20 lasku. Paremuse järjekord kujunes järgmiseks: Ants Tüksammel 505, Jan Tüksammel 504, Ants Paas 495, Aksel Paltman 480, Ago Talvar 463 ja Harry Virnalt 459.

Klubi püstolisektsioon on olnud aasta läbi väga aktiivne ja nii kujunesid meistervõistluse tagajärjed võrdlemisi tasavägiseks. Laskmine toimus standardpüstolist 25 meetri laskerajal rahvusvahelisele ringmärklehele. Paremusjärjekord on selline: Ulf Tolerus 184, Uno Axberg 182, Alar Axberg 180, Tomas Toman 179, Elmar Ainsaar 178, Karl Laigar 177, Robert Havam 176, Albert Grauen 175, Arnold Pralits 174, Lars Jansson 167, Harry Virnalt 166, Ants Tüksammel 144, Jan Tüksammel 144, Priidu Pukk 120.

Juba aasta tagasi valmis duell- ja silnett-laskmise seadeldis, millisel alal on kogu aeg käinud intensiivne treening. Sellel laskespordi alal tuleb lasta püstoliga kuju peale, mis mehaanilise seadeldise abil teatavateks sekunditeks ilmub 25 meetri kaugusel — ja kaob. See püstoli ala on rahvusvahelise olümpia kavas huvitavalmaid, kuna seal on vajalikud kaks head omadust — täpsus ja kiirus. Klubi loodab järgmise tegevusaasta lõpul ka sel alal meistervõistluse läbi viia.

Sügishooaeg ja välitegevus on lõpule jõudmas, kuid sama treening jatkub väikese vaheaja järel siselaskerajal nii noortele kui vanadele. Kõik uued laskehuvilised on teretulnud ning võivad informatsiooni saamiseks helistada õhtuti 9755/11228 või 9755/19681.

ANTS PAAS

Roimad . . . Alg. lk. 1

Linnas, kes 1962 kommunistide poolt tagaselja surma määstetud, kuna olevat süüdi mõrvades, kui oli olnud natside koondluslaagri administraator Tartus. Ta eitas neid süüdistusi, kui teda varem USA-st välja nõuti.

Süüdistatuteks on veel kõrges vanuses olevad lätlased ja leedulased: 73. a. vanune Bronius Kominskas, 72. a. v. B. Maikovskis, kes on teeninud natside kontrolli all omal Riia ja läti politseijaoskondades, ja 65. a. v. Karlis Detlavs. Viimane ja teisi on punaste kohtud Riias ja mujal 1965. a. tagaselja surma määstnud.

Kaminskas ja Detlavs ütlesid ajakirjanikele, et nende vastu sihitud süüdistused on väljamõeldised ja nad on neis asjus süütud. Maikovskist reporterid ei leidnud. Detlavsi ja Maikovskise vastu tahetakse siin tõsta süüdistus, et nad on "illegaalselt" USA-sse tulnud, kuna on valetanud või varjanud oma sõjaaegse tegevuse suhtes.

Kaminskas kuuluvat maalt väljasaatmisele sõjakuritegude pärast, sest ta olevat 1941 septembris Leedu metsades juute mõrvanud.

Kui immigratsioonikohus on vastavad isikud maalt välja saatnud, järgneb nende üle kohtumõistmine maades, kuhu nad välja saadetakse.

Immigratsiooniamet tutvunes selle esindaja Jervise seletusel juba 1950-ndail kui ka 1960-ndail aastatel süsseriännanute sõjakuritegude küsimustega, ent ei tõstetud süüdistusi. Mõnelt poolt vaadati neile tagaselja kohtumõistmistele kui N. Vene propagandavõtetele. Praegused uued aktsioonid on alganud aga pärast seda, kui Leonard Chapman mõni aasta tagasi asus kommisionäärina juhtima immigratsiooni ja naturaliseerimise asutust ja kogu seda asja asusid suruma. Esindajatekoja immigratsiooniala komitee esimees Joshua Eilberg ja liige Elizabeth Holzman.

Neist Eilberg nuriseb, et immigratsiooniamet olevat ajaliselt juba viivitanud, et käiku lasta esimesi süüdistusi. Jervis seletas aga ajakirjandusele, et nende süüdistuste ulatus ja ilme on asutusele midagi uut ja erinevat, eriti juurdluste läbiviimine ülemaailmselt. Mõned varasemad vastavad katsed isikute deporteerimiseks. USA-st kulgesid segaste tagajärgedega. Üks end. kondulaagri naisvalvur, kes oli ameeriklasega abiellunud, saadeti pärast aastaid kestnud protsessimist 1973. Lääne-Saksamaale ja on nüüd seal kohtu all mõrvade pärast.

Liidukohus aga tühistas näit. Kaliforniast Artukovice juutide ja serblaste tapmise pärast Jugoslaaviasse tagasi saatmise, kuna ta võinuks seal saada mitteõiglase poliitilise süüdistuse Jugoslaavia võimudelt. Samuti ei ole immigratsioonimetiti õnnestunud seni võtta ära USA kodakondsust Michigani osariigis asuvalt rumeenia ortodoksiusuliste piiskopilt. Trifalt, keda süüdistati, et ta sõja ajal Rumeenia "Raudkaardi" liikmena on juute mõrvanud.

"New York Times" teatel on immigratsiooniameti ringkonnist märgitud, et mõnel juhul CIA on tõkestanud süüdistatava isiku ülekuulamist põhjusel, et vastav isik on olnud siin valitsusasutuste kaastööliseks N. Liidu vastase spioonina ja eksperdina N. Liidu olude tundmises. "Sõjakurjategijana" on süüdistatud ka ühte läti vanemat ohvitseri, kes II Maailmasõja päevil oli kommunismivastasel rindel läti diviisi ülemaks.

Poliitiliste vaatlejate arvamisel on kogu selle aktsiooni teligtagusteks käiku töukajaiks venelased, kasutades selleks ära sõpru ja sümpatiseerijaid siin ja N. Venest välja rändanud juudi emigrante Iisraelis. Eriline surve on vaatlejate hinnangul tulnud sellest, et Balti päritoluga USA kodanikud on viimasel ajal üsna aktiivsed olnud N. Vene vastastes poliitilistes aktsioonides okupatsiooni, inimõiguste rikkumiste ja venestamise pärast Eestis, Lätis ja Leedus ning sellel tegevusel on olnud mõnesugust mõju USA avalikkusele ja riiklikus administratsioonid. Laia hulga "natsliteks sõjakurjategijaiks" tembeldamisega jne. tahetakse neid rahvalt mustata, valkesmaks sundida ja elimineerida, et N. Liit saks USA ja teiste läänenriikidega rahuliikumalt "sõpruspoliitikat" edasi arendada.

KIRIKLIKE teateid

EEL KIRIK

SÕDERTÄLJE: Kirikus Kristuse tulemise püha jumalat. 27/11 kl. 17. öp. Töldsepp, armulaud, laululehed.

Kiriklikke sündmusi kodumaal

Võrumaa praostkonna õpetajate konverents toimus Roosa kirikias, kus tähistati ka kohaliku õpetaja Karl Karlsoni 75. sünnipäeva.

Tallinnas Rootsi kirikus toimus eesti kirikuõpetajate kohtamine Rootsi 5-liikmelise delegatsiooniga eesotsas peapiiskop Sundbyga.

6. okt. möödus 95 aastat Pindi kiriku valmissaamisest. Toimus pidulik jumalateenistus, teenis abipraost Aldur Parts Vastseliinast.

14. ja 15. oktoobril tähistati Tallinna Toomkirikus Usuteaduse Instituudi 30. aastapäeva.

Usuteaduse Instituudi õppejõududest olid Prantsusmaal toimunud vähemuskiriku konverentsist osa võtmas prof. Salumaa, kes ühtlasi teenib ka Saarde kogudust, ja mag. Kasemaa, kes õpetab instituudis heebrea keelt ja on ühtlasi ka Palamuse koguduse õpetaja.

Inglismaa pooldab Rootsit

LONDON (EPL) — Inglismaa Eestlaste keskorganisatsioon Inglismaa Eestlaste Ühing teatas Ülemaailmsele Eesti Keskvõngukogule, et järgmiste ülemaailmsete Eesti Päevade sobivaimaks asupaigaks on Rootsi.

Juhatus märgib, et selle seisukoha on võtnud juba enne Baltimore Eesti Päevi ühingu esindajatekogu.

Põhjenduses üteldakse, et kõik Euroopa rahvusgrupid eelistavad Rootsit juba majandulsliket põhjustel. Ameerika mandri eestlastel- on majandusliike võimalusi Rootsi tulemiseks. Pealegi on poliitiline olukord Rootsis muutunud, üileb Inglismaa Eestlaste Ühing.

Dr Harry Lind sai surma autoõnnetusel

Esmaspäeval 8. nov. sai Põhja-Karolinas, USA-s, autoõnnetuse tagajärjel surma veterinaararst dr. Harry Lind, sünd. 1910. Õnnetus juhtus Marioni linnast paar miili eemal ühel kurvel, kus dr. Linnu autole sõitis vastu valel teepoolel sõitev auto. Kokkupõrge oli nii tugev, et dr. Lind sai silmapilkselt surma.

Lind oli lännud esmaspäeval oma kutsetülesandes kusagile Marioni linna lähedale abi andma. Tagasisõidul linna juhtus õnnetus vastusõitja hooletuse tõttu, kes politseiliste andmete järgi oli mugavuse mõttes võinud vale teellini. Dr. Lind tõotas Marioni linnas. Tema abikaasa Viiu Saral-Lind tegutseb seal samuti veterinäärarstina.

Surmasaanud dr. Lind oli põlluföömiinisteeriumi Loomatervishoiu valitsuse direktori dr. vet. Linnu poeg. ta abikaasa Tiiu Lind on prof. Sarali tütar. Abielupaaril on kaks last.

Kui esineb surmajuhtum

Konsulteerige suurima usaldusega matusebürood

Thure Söderquist Begravnings & Eldbegängelsebyrå

Mariatorget 1
116 48 Stockholm
Tel. 44 80 07, 44 80 98

Eriala:

Eestikombelised matusetalitused

Ööpäevane valvekord

Pressi-tsitaate

Kriitikat Esto 76 kohta

Vaba Eestlane, Toronto, avaldas helilooja dr Taavo Virkhaus artikli Eesti Päevade probleemide kohta, üteldes kokkuvõttes järgmist:

Lugedes kirjutisi Esto 76 kohta tuleb kokkuvõttes imelik mulje kõigest sellest, et oli ilus küll, aga lõpuks oli see nädal siiski ebaõnnestunud, sest rahaliselt ei tulnud ta omadega välja, tuludest räägikimata. Ja siis otsitakse süüdlasi ja küsitakse, kes liiga palju makstud said ja miks.

See on teatud mõttes kurb, et peame mõõtma ühte emotsionaalset ja kultuurset suursündmust majandusliikust vaatevinklist, et seda hinnata. Kultuurimaailmas on see ju tavaline fakt, et kõik suursündmused on defitsiitoperatsioonid.

Esto juhul oli võimalik balanseeritud eelarvet ette näha ainult sellepärast, et meie suured etendused — laulupidu ja valgaspidu — kasutasid esinejaid, kes ilma rahata oma töod tegid.

Nüüd aga kerkib esile moraalne küsimus, et kas on õige üldse kellelegi tema esinemise eest maksta, sest see peaks olema suur au, et teda esinema palutakse. Kui seda aga sel ahusel vaadata, oleks meil võimalik ainult amatöör tasemega ettekandeid esitada.

Kui meie tahame, et meie elukutseliised kunstniku melle ilma rahata esinevad, peaks ka rahvas ilma rahata kontsertidele sisse saama. Mina isiklikult leian selle ebamoraalse olevat, et võtame rahva käest viis kuni seitse dollarit, et kuulda meie kunstnikke esinemas, kellele me midagi ei maksa.

Õieti olid meie Esto honorarid küllalt madalad — 50 kuni 200 dollarit solistidele ja mitte midagi peale kulude koori ja orkestrijuhtidele, aga samal ajal oli see honorar ainult osa kontsertide üldkuludest.

Sümfoonia-kontserdi suurim kulu oli maks orkestrile (12.000 dolla-it, millest 3000 dollarit annetas Baltimore linn) ja saali ja lavatööliste maksud (umbes 2500 doll.). Solisti tasu oli tema agendi läbi korraldatud ja oli 500 dollarit alla tema tavalist hinda.

Kui sinna juurde arvestada söidu ja elamiskulud ja agendi 20%, jäi neto-sissetulekuks ainult mõned sajad dollarid. Nagu mainitud töötas dirigent ilma honorarita.

Kui kõiki muusikaüritusi kokku arvata, pidi laulupidu tasa tegema teiste kontsertide puudujäägi, mis ka enamvähem juhtus. Kuid kui kõikide ürituste kulud kokku pandi, tuli puudujääk ilmsiks.

Kuid küsime jälle, kas on meil moraalset õigust raha teha meie vabatahtlike laulukooride ja noorte valgaspeo esinejate kulul? Kõik need esinejad kandsid oma kulud ja eriti valgaspeo puhul, töötasid nii kõvasti proovidel, et neil jäid Esto üritustest nägemata. Kooriliikmed pidid ohverdama terve reedese päeva proovi ja ettekande jaoks, räägkimata paljudest eelproovidest oma kodukohtades.

Ja selle eest said nad ainult prii suvenlir-kava kojuviimiseks. Ma ei kuulnud, et keegi oleks selle-

Joh. Mänder maeti

26. oktoobril Rootsis surnud kaugesõidukapten Johannes Mänderi matmisetalitus toimus 12. novembril Spånga kirikus, kuhu olid kogunenud lahkunu kõige lähemad omaksed — abikaasa ja kaks tütart, hulk lahkunu sõpru ja kaastöölisi endistest aegadest, väga suurel arvul vilsandlasi, missuguselt kodusaarelt lahkunu pärines.

Matusetalituse toimetas Stockholmi eesti koguduse õpetaja August Raidur, kes oma kõnes kirjeldas ka lahkunu elutöid. Järelehüüdeid ütlesid kaugesõidukapten Kõvamees ja seejärel kõneles oma sõbra mälestuseks kaugesõidukapten Tiidus, kes muuseas meenutas segu vabalt kodumaalt, kui lahkunu asus pärast pikki merereise oma perekonnaga Vilsandile, kus elati neli ja pool aastat.

Lahkunu neljas laev oli "Kuressaar", mis kandis hiljem "Merida" nimetust. Mänder sõitis ka sellel kaptenina. Lahkunu on sõitnud ka prantsuse laevadel. Uldse oli ta sõitnud üheteistkümne riigi lippude all.

Johannes Mänderi sooviks oli, et kui kodumaa peaks jälle vabaks saama, siis peaks tema põrm siit võõralt kodumaale viidama. Kokku oli matuselisi saja inimese ümber.

pärast nurisenud. Ja see elamus, mille nad said, oli kindlasti seda vaeva väärt.

Kuid kui meie oleksime rahalist ülejääki saanud; oleks see kindlasti tulnud sellest kahest suuriüritusest.

Õieti tuli puudujääk sellest, et teatud üritustel oli vähem rahvast kui oli ette arvestatud. See oli täiesti aus viga, sest on ju võimatu ette arvestada rahvahulga suurust sellise suure ettevõtte juures, eriti kui piletite eelmüük oli väiksem kui 50% tervest piletimüügist. Nii et süü ei olnud selles, et mõned inimesed liiga suure tasu said või et keegi oli valesti eelarved kavandanud.

Lõpuks — need rahakõsimused on korraldajate probleem ja peavalu ja ma ise olen üks peavalu kannataja. Meie rahvas ja ajakirjandus peaks rääkima ainult sellest, kas see sündmus kunstiliselt ja emotsionaalselt korda läks. Ja kui vastus on jaatav, oli Esto täiesti õnnestunud ettevõte.

Saar Fordi vastuvõtul

NEW YORK (VES) — Möödunud nädalal toimus New Yorgis Hilton hotellis vastuvõtt president Fordi auks. Peale presidendi ja tema abikaasa olid vastuvõtul asepresident Nelson Rockefeller, asepresidendi kandidaat senaator Robert Dole ja Kalifornia end. kuberner Ronald Reagan.

Kutsutud külalisena oli eestlaskonna poolt osavõtmas Eesti Rahvuskomitee aseesimees Paul Saar abikaasaga.

Asepresident Rockefeller meenutas Saarega vesteldes tema enda mitmeid valimiskampaaniaid kandideerimisel New Yorgi kuberneri kohale, mille puhul temal on olnud meeldivaid kokkupuuteid eestlastega.

Trummar Eestist Fordile

NEW YORK (VES) — Aastal 1654 maabus Ameerikas sõjavõe trummiõõja Johan Shalbrick Tallinnast, kes ühines Delaware piirkonda asunud rootslastega — tuli ta ja tookordselt rootsi alalt.

Eesti kunstnik Malle Mägi-Schultz, inspireerituna sellest trummarist maalis tolle perioodi uuivormis "Trummar Johani" pildi ja saatis kingituseks president Fordile USA 200-a. juubeli puhul. Saatekirjas meenutas ta, et president Roosevelti vana-vana-vanaema Cornelia Hoffmann (1734) oli samuti Eestist pärit. Maal pandi välja Washingtoni näitusel. President tänas isikliku kirjaga.

Torontos suri Eesti Vabadussõja soome vabatahtlik veebel Viljo Aleksanteri Sikila, kes kuulus 20-aastasena Eestisse tulles major Bäckaströmi üksusse. Teenis hiljem soome piirivalves, kust 1928 siirdus Soome. Tema tütarabilius eesti "soomepoiste" juhtiva tegelase Karl Pärnoja.

Putnami haiglas USA-s suri 8. augustil Aleksei (Alex) Lepikov sünd. 24. märtsil 1924 Petseri-maal.

Kena välimusega töötav naine, 164/62, otsib

tutvust

automehega. Vast. "Varsti 50" EPL, Box 687, 101 29 Stockholm 1.

VIIMANE VÕIMALUS!

STOCKHOLMI EESTI TEATER

"ÕITSEV MERI"

Lensi Rõmmeri dramatiseering kolmes vaatuses üheksas pildis August Mälgu samanimelise romaani järgi.

Stockholmis

Pühapäeval 28. novembril kell 18 ABF-i teatrisaalis Sveavägen 41.

Piletite ettetellimine: Eesti Kultuuri Koondises, Wallingatan 32, tel. 08/11 31 16. EKK büroo on avatud 10—17, neljapäeviti 11—19.

†

Armas ema

Anette Salupuu

Sünd. 19/9 1895 Anijal
Surn. 18/10 1976 Kuusalus

Sügavas leinas

LAPSED ja LAPSELAPSED

Eestis

POEG Rootsis

Kes Issandas surevad, ei maitse surma mitte igavesti.

†

Meie armas õde ja tädi

Luise Jalakas

N-na Kärt

Sünd. 25/1 1895 Peterburgis
Surn. 16/11 1976 Torontos

Mälestavad leinas

ÕDE SALME

Õetütred IRJA, ENE, MARET ja VIRGE perekondadega

Õed HILDA ja ENEL lastega

Unustamata armast abikaasat, isa ja vanaisa

Gustav Triip'u

mälestavad tema 10-ndal surma aastapäeval, 20. novembril

SALME, KATRIN, MARIKA

JULIUS

Oled alati meiega . . .

Eksikombel jäi Gustav Triibu mälestuskuulutus 20. novembri lehest välja, mille eest EPL-toimetus palub vabandada.

Vaba eestlaskonna informatsioonileht

EESTI PÄEVALEHT

Ilmub kolmapäeviti ja laupäeviti

N.Liidu ülemnõukogu ei toonud üllatusi

Nõukogude Liidu ülemnõukogu kutsuti kokku ammuoodatud istungile, mis peeti 27. oktoobril. See istung oli esimene pärast 25. parteikongressil ja sellega seoses loodeti eelle kerkivat tähtsaid muudatusi juhtide osas valitsuses.

Ülemnõukogu on N. Liidu kõrgeim riiklik organ ja tuleb tavaliselt kokku vaid kaks korda aastas. Seekordse istungi pealelesanne oli ümselt tugevdada 1976—1980 puudutavat viisaastaku plaani. Selle põhijooned esitati juba möödunud detsembris ülemnõukogule ja veebruaris 25. partei kongressile, aga kavade lõplik üksikasjalik valmimine on hilinenud.

Võimalikud muudatused valitsuses oli teine küsimus, mis arvati selguvat istungil. Suurema tähelepanu aluseks oli ülemnõukogu presiidiumi esimehe ehk president Nikolai Podgornõi ja ministrite nõukogu esimehe ehk peaminister Aleksei Kossõgini saatused.

President Podgornõi on juba 73-aastane ja asjatundjate arvates on juba varem toonitatud, et ta peaks oma koha nooremale loovutama.

Tavakohane otsus selles küsimuses kuulub vormiliselt ülemnõukogu presiidiumile. Podgornõi järglaseks peetakse Ukraina parteijuhi Vladimir Shtsherbitskit, kes on alles 58-aastane. Kuid tema kõrval on ka teisi kandidaate.

Teine suur küsimärk oli viimaseil nädalail 72-aastane peaminister Kossõgin, kes polnud avalikult esinenud enam pärast juulikuu keskpaika. Kossõgini äraolek oli tingitud tervislikest põhjustest.

Ta olevat siiski nüüd paranemas ja asus oma ametiülesannete täitmisele.

Kuigi Kossõgini lahkumise võimalus seoses käesoleva istungiga päevakorrale kerkis, jäi Kossõgin oma töölesandeis veelgi edasi püsima. Kui Kossõgin oli tervisparandamise puhkusel septembri alguses, täideti kaua tühjana olnud esimese abipeaministri koht.

Kirill Mazurovi kõrvale nimetati kõigi üllatuseks sellele kohale teine tööstusekspert 71-aastane Nikolai Tikhonov. Tavakohaselt täitis selle koha põllumajandusekspert.

Enne ülemnõukogu istungit pidas partei keskkomitee oma kokkutuleku, millega seoses tehti muudatus ja nimetati uueks nimeks partei 15-liikmelisse poliitbüroosse Jakov Rjabakov.

Poliitbüroo keskiga läheneb praegu juba 70-le aastale, mistõttu arvatakse, et partei juhatus sooviks sinna vähehaaval vähe nooremat verd tõmmata.

Talvisel 25. parteikongressil seda noorendusoperatsiooni ei tahetud teha, ja vaatlejad arvasid selle põhjuseks olevat asjaolu, et kontinuiteeti sümboliseeriva parteikongressiga koos ei soovita tähelepanu äratavaid isikliku koosseisu muudatusi teha.

Ülemnõukogu istungiga koos avaldatakse tänavuse aasta viljasaagi suurus. Maa erikohtadest tulnud seniavaldatud tulemused näitavad asjatundjate arvates, et N. Liit võib koguda tänavu rekordilise saagi ehk üle 220 miljoni tonni.

Möödunud aastane ikaldussaak oli ainult 140 tonni ja tänavune plaan nägi ette 207 miljonit tonni.

Septembri alul parteisekretär Leonid Brezhnev mainis, et tänavu on küllalt oma maa viljast inimeste toitmiseks. Lõikus on näidanud, et lootused on veelgi suuremale kogusaagile. (VE).

Fantoom

Televisiooniprogramm

TV Onsdag

ONSDAG 24 NOVEMBER

TELEVISION 1

Skol-TV:
9.00—9.15 **The British Isles, ak. 5. 4. Bradford.**
9.45—10.05 **Klotet, ak 1—3. 6. Att vara rädd.**
11.30—12.00 **Por favor 2.**
Skol-TV:
12.45—12.15 **TV-teater för mellanstadiet, ak 4—6. Hemifrån.**
16.30—17.00 **Halvfem:** Barn i världen. Benny och den bortslängda symaskinen.
17.55 **Meddelanden.**
18.00 **TV-nytt och väder.**
18.05 **Vår fantastiska värld.** Vid jordgloben: Arne Weise.
1. Hur en bil blir till. 2. Vägplanerare tar inte alltid hänsyn till bilister. . . 3. Rabalder.
18.30 **Sveriges magasin.**
19.30 **Mitt i musiken.** Jordbubbarna i Lös är röa! Om ett stycke svensk musikverklighet i Lås söder om Kopparberg. Örebro.
20.00 **Studio S.** Småflickor till salu — med lagens hjälp?
I pornografin och prostitutionen utnyttjas allt yngre flickor. Har den sexuella frigörelsen gjort unga flickor skyddslösa mot exploatering? Ska nya lagar öppna marknaden för den som vill tjäna pengar på småflickor?
Sänds även 28/11 kl 17.
21.30 **Aktuellt och väder.**
21.30 **TV-nytt.**
21.35 **Utvecklingsstörda berättar.** Två och två. Vad innebär det att bo ihop? Hur ordnar man så att båda trivs? Får man själv avgöra om man ska ha barn? Ett gruppsamtal om att leva tillsammans.
Sänds även 28.11 kl. 15.10.
22.05—22.45 **På nytt tillsammans** med **Hans Leygraf.** Intermezzo op. 117 nr 3 och Liszts Konsertetyd "La Leggierezza". Repris från 23.11.

TELEVISION 2

17.00 **Förskolepprogram.** Om — farbror Frippes skafferi.
17.25 **TV-nytt och väder.**
17.30 **Fem myror är fler än fyra elefanter.** Magnus, Brasse och Eva.
18.00—18.25 **Världen utan ljud.** Textat.
Familjen Sjöberg bor i Piteå. Båda föräldrarna är döva. De har tre barn 14, 11 och 8 år gamla, alla med olika grad av hörselskador. Pappan i familjen berättar hur det kändes att få det första döva barnet.
Sänds även i TV 1 28.11 kl. 15.40.
18.30 **Familjen Ashton.** Del 22: "Födas har sin tid. . .". Oktober 1941.
19.20—19.30 **Regionala nyheter.** Sydnytt, Västnytt, Mittnytt, Nordnytt.
19.30 **Rapport med väder.**
20.00 **En dåres försvarstal.** TV-serie av Kjell Grede efter August Strindberg. Del 2.
Medv: Maria — Bibi Andersson, Axel — Gösta Ekman, Modern — Gerd Hagman, Väninnan — Grynet Molvig, Gustaf — Tomas Bolme, Vännen — Erik Granlund, Vännen på pensionatet — Lars Edström, Ett barn — Susanna Hagedorn.
Sänds även textad 28.11 kl. 21.55.
20.50 ca **"Arstiderna"** av Vivaldi. 2. Sommaren. Medlemmar ur SR:s Symfoniork. spelar under ledning av Arve Tellefsen, som också medverkar som solist. Repris från 1973.
21.00 **Att arbeta på sjukhus.** Ett program om sjukhuset som arbetsplats. Vi besöker en akutmottagning, en vårdavdelning och ett sjukhuskök. Vi får träffa biträden, sköterskor och läkare, en städerska, en kurator och en sjukgymnast, ambulansförare och kökspersonal. De vittnar om personalbrist och överbeläggningar, om stress och låga löner, men också om facklig kamp och om arbetsglädje. Program av Elsa Magnusson och Henny Bager.
22.00 **Kvällsöppet** — Pelle Bergendahl. Göteborg.
22.45—22.50 **TV-nytt och väder.**

TV Torsdag

TORSDAG 25 NOVEMBER

TELEVISION 1

Skol-TV:
9.00 **Sverige i närbild, ak 4. 2. Västkust.**
9.20 **Filmdags.** Textat.
9.45—10.05 **Klotet, ak 1—3. 6. Att vara rädd.**
10.10—10.25 **Basketskolan 5.**
Förskolepprogram:
10.30—10.55 **Om — farbror Frippes skafferi. 5.** Frippe städar och räkar ut för överraskningar. Martin Ljung.
Skol-TV:
12.00 **Klotet, ak 1—3. 6. Att vara rädd.**
12.20—12.40 **Privet 1.**
Skol-TV:
12.45—13.05 **The British Isles, ak 5. 2. London.**
Förskolepprogram:
14.00—14.25 **Om — farbror Frippes skafferi.**
16.30 **Halvfem:**
Barna Hedenhös. 8. Sten och Flisa på egna äventyr i Amerika.
Lätt som en plätt.
Tokigt och rolligt.
17.00—17.15 **Språka — idag på serbokroatiska.**
17.55 **Meddelanden.**
18.00 **TV-nytt och väder.**
18.05 **Barajournalen.**
18.30 **Sveriges magasin.**
19.30 **Ställer vi upp?** Medmänskliga insatser behövs inom de flesta samhällsområden. Men räcker vårt sociala ansvarstagande till i en tid då familje- och släktbanden blir allt svagare?
1. Granmyra med förhinder. Granmyra är en mindre bondgård utanför Norrköping som fungerat som storfosterhem i fem år. 25 fosterbarn har under åren vistats på Granmyra och man har klarat problemen med stor framgång. Andå måste verksamheten på Granmyra nu läggas ner p g a brist på pengar och stöd utifrån. Örebro.
20.00 **Edward VII — kung av England.**
9. Sorg i familjen. Åren är: 1890—1893. 1890-talets början innebär bekymmer för Edward, men framför allt en stor tragedi — äldste sonens död.
I rollerna: Annette Crosbie, Timothy West, Helen Ryan, Charles Dance, Michael Osborn m fl.
Sänds även 28/11 kl 14.15.
21.00 **Aktuellt och väder.**
21.30 **TV-nytt.**
21.35—22.35 **Sportexira.**

TELEVISION 2

17.25 **TV-nytt och väder.**
17.30 **Fem myror är fler än fyra elefanter.** Magnus, Brasse och Eva.
18.00 **Jordbruk 76.** Internationellt magasin med bland annat glimtar från jordbruks-TV i andra länder.
Sänds även i TV 1 28/11 kl 10.15.
18.30 **Hem till gården — engelsk serie.**
Henry fick syn på Charlies hund och sköt efter den, eftersom man misstänkte att det var den som rev får. Hunden återfanns sedan skadad och när Jack hade den hemma bos sig i kvarnen kom doktor Scott. Hon konstaterade att Charlies hund omöjligt kan ha skadat några får eftersom den har så få tänder. Charlie behöver sjukhusvård, men Charlie vill inte bli tvingad att lämna sitt hus och alla sina djur.
19.20—19.30 **Regionala nyheter. Sydnytt, Västnytt, Mittnytt, Nordnytt.**
19.30 **Rapport med väder.**
20.00 **Oppet brev till Gud.** Författaren Birgitta Stenberg skriver brev till Gud, från Astol, 1976. Örebro.
20.20 **Det svänger om tanten.** Den 75-åriga folk- och protestsångerskan Malvina Reynolds sjunger egna sånger i en inspelning gjord i Stockholm augusti 1976. Presentatör: Leif Aldal.
20.55 **Anslagstavlan.**
21.00 **Vad är AMU för dig? I år är över 110 000 svenskar i arbetsmarknadsutbildning — AMU. Andå vet få människor vad AMU är. Det har alltid funnits institutioner som tagit hand om arbetslösa. Är AMU ännu ett sätt att dölja arbetslösheten?**
21.35 **Kvällsöppet.** Pelle Bergendahl. Göteborg.
22.20—22.25 **TV-nytt och väder.**

TV Fredag

FREDAG 26 NOVEMBER

TELEVISION 1

Skol-TV:
9.00—9.15 **The british isles, ak 5. 5. Scotland.**
9.20—9.40 **De båda världskrigens tid, ak 9. 2. Mellankrigstiden — 30-tal.**
10.00—10.10 **Svenskt och ut, ak 3.**
10.15—10.30 **Runt i naturen, ak 1—3. 2. Med andra ögon.**
12.00—12.10 **Bitte 3.**
Skol-TV:
12.20—12.40 **Kulturer i kollision, ak 2—3, gymn. 1. Chaggaseder.**
16.30 **Halvfem: Benny. Reksio.**
17.00—17.15 **Språka — idag på grekiska.**
17.30 **Tapahtumia.** Aktuellt för finskspråkiga.
18.00 **TV-Nytt och väder.**
18.05 **Meddelanden.**
18.10 **Unga sömmerskor.** I en liten stad i DDR har en ny textilfabrik uppförts med över 1 000 unga flickor anställda. Hur förhåller sig flickorna till den nya fabriken, till varandra, till ledningen? Kortfilm från östtyska DEFA.
18.30 **Sveriges magasin.**
19.15 **Tolvskillingsoperan.** SV. Tysk-amerikansk långfilm från 1931.
21.00 **Aktuellt och väder.**
21.30 **TV-nytt.**
21.35—22.35 **ca Bordtennis: SOC — Kristianstad.** Från lagfinalerna i Scandinavian Open Championship 1976. Bengt Grive.

TELEVISION 2

17.25 **TV-nytt och väder.**
17.30 **Fem myror är fler än fyra elefanter.** Magnus, Brasse och Eva.
18.00 **Storfamiljen på Westway.** Del 4. Livet i storfamiljen är inte så enkelt alla gånger — det uppstår spänningar och problem mellan olika medlemmar i hushållet. Ska storfamiljen kunna bestå trots prövningarna?
18.25 ca **Boktipset.** Stefan Mählqvist presenterar Inkräktaren av John Rowe Townsend.
18.30 **Den osynlige mannen.** 11. Släkten är värst.
19.20—19.30 **Regionala nyheter. Sydnytt, Västnytt, Mittnytt, Nordnytt.**
19.30 **Rapport med väder.**
20.00 **Nygammalt.** Bosse Larsson bjuder på kända tongångar tillsammans med Eröderna Lindqvist.
Medv. Ingmar Nordströms dansorkester, Lasse Wikström och Nestor Persson spelar fiol och dragspel, Jan-Erik Hultin sjunger och spelar gitarr, Eva Hansson sjunger gammeltjo tillsammans med Lindqvistarna, Herrgårdskvartetten bestående av Anders Dahl, Ake Hedlund, Martin Bergstrand och Glovanni Jaconelli spelar folkmusik. Fyra stolar är fyra tjejer som mimar och spexar samt Henrik Persson som spelar munspel.
21.00 **Fredagsdeckaren: Ellery Queen. 5. Mysteriet med fallet från balkongen.**
En kvinna faller eller knuffas från en balkong och omkommer. Fallet intresserar Ellery Queen, eftersom kvinnan innan hon dog, läste en av hans böcker och det som inträffat är en kopia av intrigen i boken. Ellery kommer underfund med att kvinnan mördats och bland de misstänkta finns hennes styvdotter, hennes f d man och hennes advokat. Medv. Jim Hutton, David Wayne, Ida Lupino, Susan Strasberg, John Hillerman.
21.50 **Moravias Afrika.**
Den italienske författaren Alberto Moravia ger sin syn på några av de nya afrikanska staterna. Denna gång besöker vi Tchad.
22.50—22.55 **TV-nytt och väder.**

TV Lördag

LORDAG 27 NOVEMBER

TELEVISION 1

Suomenkieliset ohjelmat:
Finskspråkiga program:
9.30 **Tapahtumia.** Aktuellt för finskspråkiga.
10.00 **Läskillnssi.**
Fläskilnsen. Textat. TV-pjäs om en pojke, vars fantasi hjälper honom att stå ut, när man hånskrattar åt honom och retar honom för hans utseende.
10.20—10.50 **Työn jälkeen.**
Ro efter möda? Textat. Knoget är slut och du går i pension. Vad gör du då?
12.30 **Por favor 2.**
14.00 **Bordtennis: SOC — Kristianstad.** Direktsändning från semifinalmatcherna. Bengt Grive.
15.30 **Tipsextra.** Programledare: Leif Larsson. Kommentator: Ake Strömmer. Göteborg.
17.55 **Helgmålsbön** från Maria Magdalena kyrka på Oljeberget i Israel. Örebro.
18.00 **TV-nytt och väder.**
18.05 **Aktuellt i veckan.** Textat.
18.30 **På edra plaster — om plast och idrott.**
19.60 **Kan vi lita på tryckfriheten?** En mängd utredningar har under de senaste åren lagt förslag som handlar om vår tryckfrihet. Riksdagen tog den 10 november en ändring av tryckfrihetsförordningen. Vad innebär den? I programmet medverkar bl a centerns tryckfrihetsexpert Gustaf Jonnergård och journalisthögskolans rektor Lars Furhoff.
Repris från 11/11.
19.30 **Den vita stenen.** Textat.
Nu är det Hampus tur att försöka erövra den vita stenen igen. Den här gången har Fia givit honom i uppdrag att lägga ett ägg under hårdsbövdingens madrass.
20.00 **"21".** Frågetävling i allkunskap. Programledare: Lennart Hyland.
21.00 **Aktuellt och väder.**
21.30 **TV-nytt.**
21.35 **Deckardags: Tills döden skiljer oss åt.**
Pierre och Marie-Thérese älskar varandra. Men Marie-Thérese vill inte gifta sig med Pierre förrän han fått ut arvet efter sin rika tant. Och hon tänker inte dö frivilligt. Fransk deckare efter en bok av Fred Kassak. Regi: Michel Wyn.
23.10—23.40 **Bordtennis: SOC — Kristianstad.** Sammandrag från semifinalmatcherna. Bengt Grive.

TELEVISION 2

13.20 **Vad är AMU för dig?** Textat.
I år är över 110 000 svenskar i arbetsmarknadsutbildning — AMU. Andå vet få människor vad AMU är.
13.55 **Vetenskapens värld.**
I två program redovisar en engelsk TV-produktion med rubriken Into the Unknown — in i det okända. Temat är olika trosföreställningar, parapsykologiska fenomen m m.
Första programmet handlar om tron på det övernaturliga eller parapsykologi, som forskarna säger.
Medv. professorerna Viking Olov Björk och Martin Johnson. Programledare: Bo G. Erikson.
14.55 **Ungdom — vart tog du vägen? Har ungdomsrevolten dragit förbi? Repris.**
15.25 **Anslagstavlan.**
15.30 **Invandrardags — gela sas!**
16.00 **ca Döda och levande städer — Ermopolis.**
16.55 **Barn i Rogota.** Textad repris.
17.15 **ca Boktipset.** Repris.
17.25 **TV-nytt och väder.**
17.30 **Bullerbock.**
18.00 **Lördags. Vad jag gillar.**
18.30 **Glada galleriet.**
19.00 **ca Då går vi till Maxim.** Stumfilmer från den gamla kvartersbiografen. Torsten Jungstedt.
19.30 **Rapport med väder.**
20.00 **De lyckliga åren.** Engelsk långfilm från 1944 efter en pjäs av Noel Coward.
21.45 **Rockgala.**
Medv. Isis, Three Dog Night och The Four Tops.
22.55 **TV-nytt och väder.**
23.00—23.25 **Lördagsfarsen: Phyllis. 3. Köttets lust.**
Phyllis är så stolt och duktig, men det behövs inte mycket för att t o m en vill främmande televerkare ska få henne att tala ut om ensamhet och andra djupt kända ämnen. Så när svärmor Audrey berättar att Jerome, en gammal beundrare till Phyllis från Minnesota, ringt och aviserat sin ankomst till stan är hon inte sen att göra sig tillgänglig för en osedvanligt lång lunch.